

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ
РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

ЛОСИНІВСЬКА ОТГ

2020

Аналіз підготовлений групою науковців під керівництвом проф. Олени Бородіної, завідувача відділу економіки і політики аграрних перетворень ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАНУ» у співпраці з Громадською спілкою «Українська мережа сільського розвитку».

Редактор — Ганна Заворотна

Дизайн і макетування — Олена Марчишина

Соціально-економічний аналіз ОТГ здійснювався у період серпень-вересень 2020 року та може не містити інформацію про зміни в складі об'єднаної територіальної громади, що виникли після місцевих виборів 2020 року.

Центр екологічних ініціатив «Екодія» висловлює щирі подяку

експертам Громадської спілки «Українська мережа сільського розвитку» та представникам Бужанської, Витвицької, Вовковинецької, Лосинівської, Новослобідської та Шумської об'єднаних територіальних громад, які долучилися до розробки соціально-економічних аналізів та брали участь в їх обговоренні.

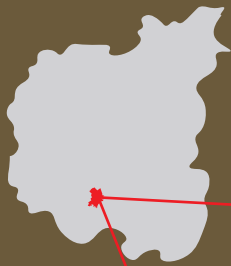
This document has been produced in the framework of project Sustainable Perspectives for Rural Areas in RU and UA in cooperation with DRA, with the finance contribution by the German Federal Foreign Office and the Protestant Agency for Diakonia and Development 'Bread for the World'. The views expressed in this document are those of the authors and do not necessarily reflect the official policy or position of the donors of the project.

Документ підготовано в рамках проєкту «Перспективи сталого розвитку для сільських територій» у співпраці з ДРА та за фінансової підтримки Міністерства закордонних справ Федеративної Республіки Німеччини та Міжнародної протестантської агенції служби розвитку протестантської Діаконії «Хліб для Світу». Погляди, наведені в цьому документі, є позицією авторів і не обов'язково мають трактуватися як офіційна думка донорів.

ЗМІСТ

04	Соціально-економічний аналіз
04	Розташування
06	Природні ресурси
09	Клімат
12	Демографія
18	Місцева економіка
20	Сільське господарство і сільські території
27	Структура та доходи бюджету
32	Рекомендації

РОЗТАШУВАННЯ

Створена: грудень 2016 року

Лосинівська об'єднана територіальна громада (Лосинівська ОТГ) утворена у грудні 2016 року. До складу громади увійшло 10 населених пунктів: селище Лосинівка та села Погребець,

Склад ОТГ:

смт: Лосинівка
с. Вікторівка, с. Сальне,
с. Леонідівка, с. Степ,
с. Погребець, с. Терешківка,
с. Садове, с. Шатура, Шняківка

Площа ОТГ:

189.82 км²

Сайт:

losynivska-gromada.gov.ua

Шатура, Терешківка, Шняківка, Сальне, Садове, Вікторівка, Леонідівка, Степ. Центром громади є селище Лосинівка, яке розташоване за 6 км від залізничної станції, за 30 км від районного центру міста Ніжин, 93 км від обласного центру міста Чернігів та за 140 км від столиці України міста Києва.

Загальна площа ОТГ становить близько 190 кв.км, щільність населення 32 людини на кв. км., що перевищує середньо обласний рівень (30,9); територія компактна, центр громади знаходиться у північній частині, переважна більшість сіл у південній. Часова доступність населених пунктів до центру громади не перевищує 30 хв. Детальна інформація щодо просторової часової доступності відображена на рис. 1.

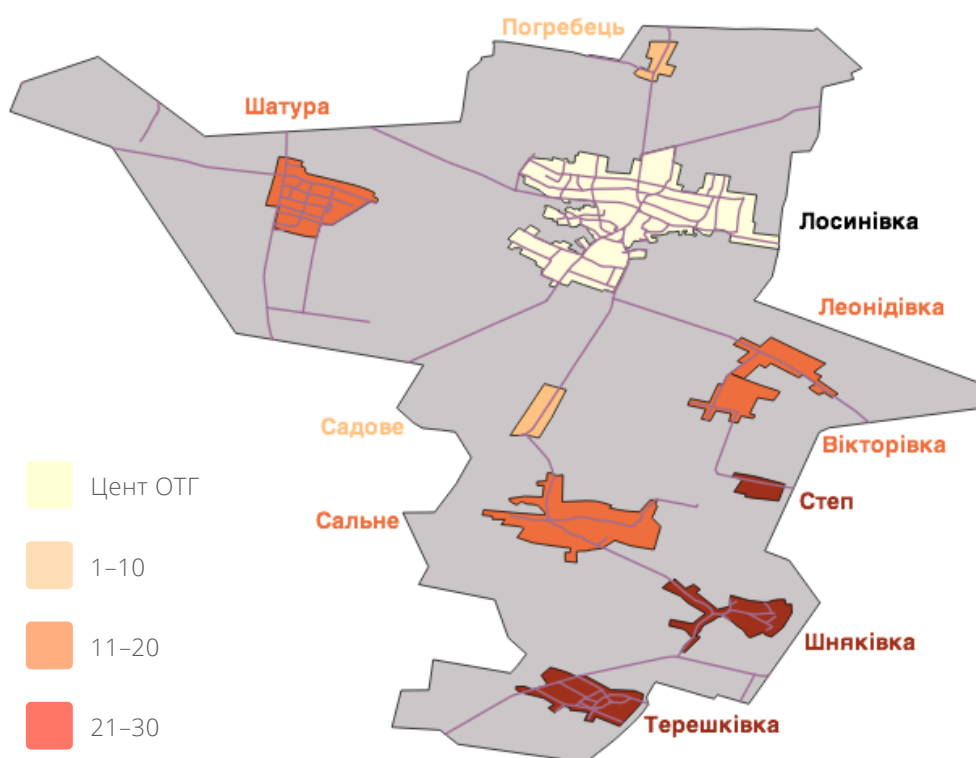

Рис. 1. Часова доступність від населених пунктів до центру Лосинівської ОТГ

Протяжність мережі автомобільних доріг загального користування — 150 км., з них доріг державного значення 65 км., місцевого значення 85 км. Громада має залізничний зв'язок, який активно доповнюється автомобільним транспортом як для внутрішніх, так і для зовнішніх перевезень. Територією ОТГ пролягає дорога державного значення Ніжин-Київ. На території громади розроблені транспортні маршрути районного значення. Господарська діяльність крупних сільськогосподарських підприємств холдингового типу та постійний ріст інтенсивності руху поступово призводить до погіршення стану мережі доріг державного та місцевого значення, потребує постійних інвестицій на підтримку технічного стану доріг загального користування з місцевого бюджету.

ПРИРОДНІ РЕСУРСИ

Лосинівська ОТГ розміщена на півночі України, на лівому березі Дніпра, у межах Поліської низовини та лісостепової зони Придніпровської низовини. У регіональному вимірі ОТГ знаходиться на території Ніжинського району Чернігівської області через який проходить умовний розподіл природно-кліматичних зон Лісостепу і Полісся. Лосинівська ОТГ займає територію на півдні Ніжинського району, переважно у зоні Лісостепу. В громаді розміщені досить родючі за природними характеристиками землі з балом родючості 66–72 (в північній частині Ніжинського району цей показник на 25–35% нижчий). Склад ґрунтів — чорноземно-лучні, чорноземи глибокі малогумусні вилугуваті, чорноземи глибокі малогумусні, чорноземи опідзолені тощо. Більш детальний склад ґрунтів, розміщених на території громади зображено на рис. 2.

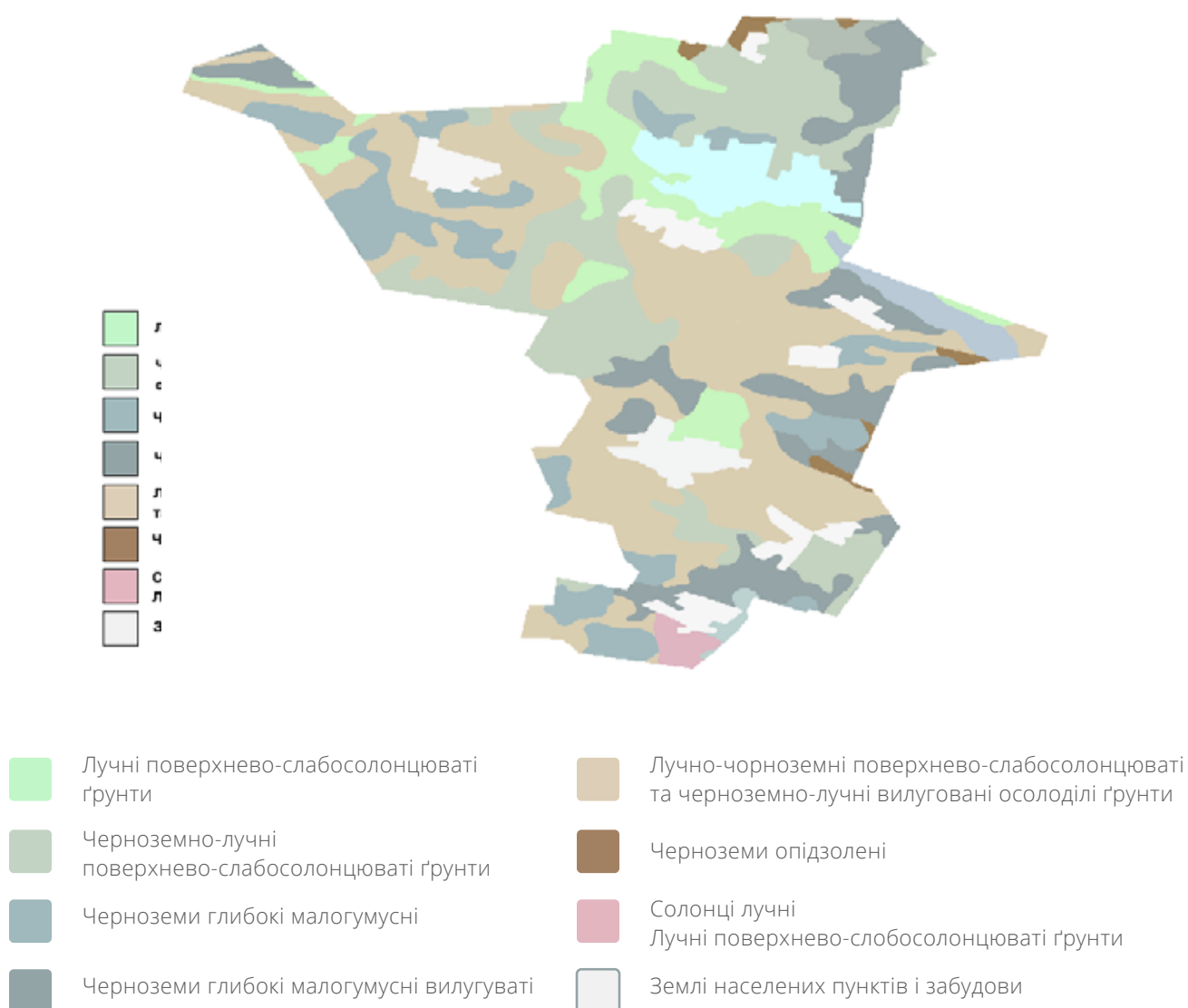

Рис. 2. Склад ґрунтів Лосинівської ОТГ

Переважаюча частина ґрунтового покриву громади відноситься до переліку особливо цінних груп ґрунтів, який був сформований і затверджений за дорученням Кабінету Міністрів України Держкомземом України 06.10.2003. Водні ресурси ОТГ (обсяги поверхневих та підземних вод її території) характеризуються наявністю в основному малих річок, які відносно рівномірно розміщені по території громади. Екстенсивний спосіб господарювання, виснажливі промислові технології, особливо у крупнотоварному сільському господарстві, і вкрай низька культура населення зумовили надмірне навантаження на водні об'єкти, їх деградацію — крайнє виснаження, замулення, засмічення та забруднення.

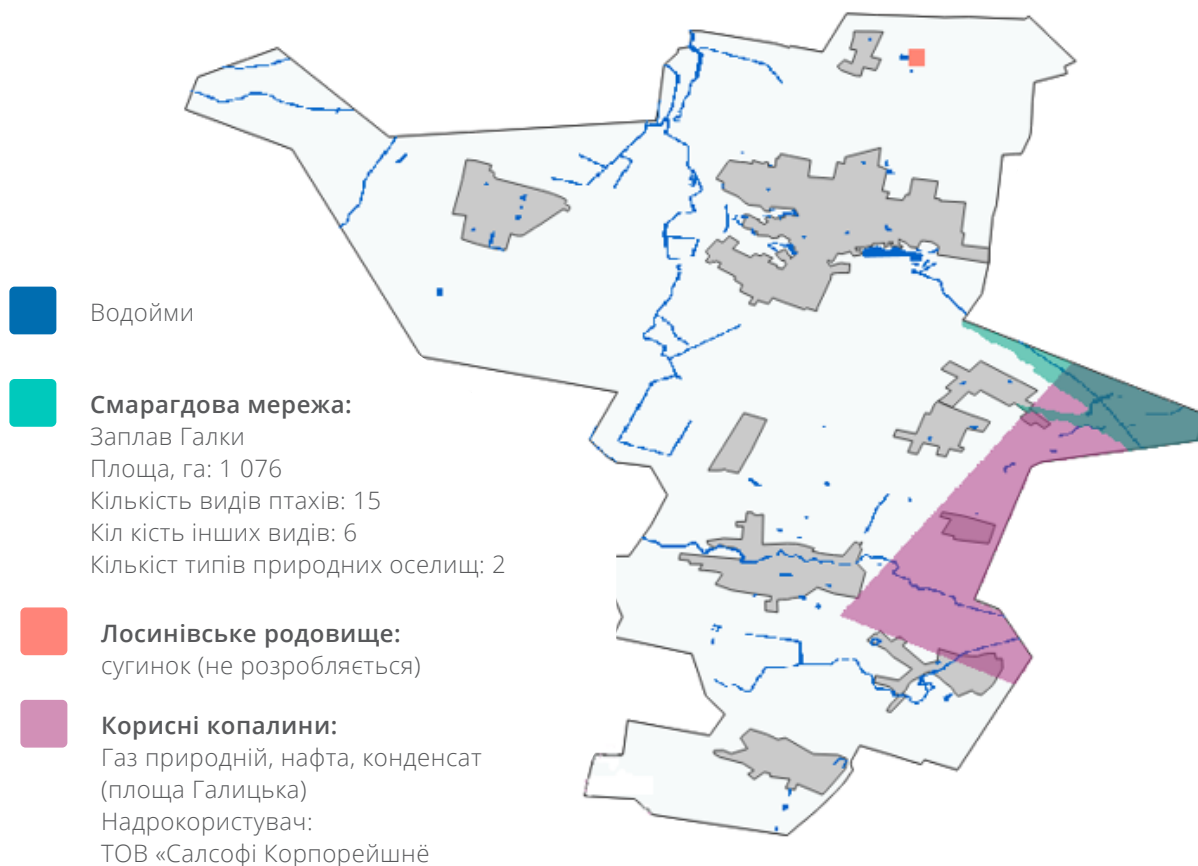

Рис. 3. Природні ресурси Лосинівської ОТГ

Лосинівська ОТГ забезпечена підземними водними ресурсами в достатній мірі, оскільки у гідрогеологічному відношенні територія громади, як і уся територія Чернігівської області, знаходиться в межах Дніпровського артезіанського басейну. Прогнозні ресурси підземних вод в Чернігівській області, за даними Державної геологічної служби України, складають 3038,0 млн. м³. Експлуатаційні запаси підземних вод становлять 188,0 млн.м³. Усі водоносні горизонти підземних вод є водними об'єктами загальнодержавного значення.

Частина території громади площею 1076 га має статус Смарагдової мережі — новітньої для України форми охорони природи, що впроваджується в рамках Угоди про асоціацію з Європейським Союзом а також ратифікованої в Україні Бернської конвенції¹. Лосинівська ОТГ уже включилася у ці важливі природоохоронні процеси, оскільки заплава р. Галки має на цій території 2 типи природних оселищ та 21 вид унікальних тварин та птахів. Наявність на території громади значної частки популяцій видів та площ оселищ, порівняно з їхнім загальним національним ресурсом, дозволяє визначити її як територію особливого природоохоронного інтересу. В цьому полягає особливість підходу, на основі якого в Україні будується Смарагдова мережа (на відміну від традиційного підходу щодо виділення заповідних територій).

У додатку XXX Угоди про асоціацію з Європейським Союзом передбачено положення які мають поступово наблизити законодавство України у сфері охорони навколишнього природного середовища до права та політики ЄС. На національному рівні це передбачає: прийняття національного законодавства та визначення уповноваженого органу (органів); підготовка реєстру місць, призначення цих місць та встановлення пріоритетів управління ними (включаючи завершення реєстру потенційних територій Смарагдової мережі та впровадження захисних заходів та заходів управління ними); встановлення системи моніторингу природоохоронного статусу оселищ та видів; встановлення суворого режиму захисту видів.

На території громади знаходяться поклади природного газу, нафти, конденсату (площа Галицька). Шлейф з корисними копалинами у північній частині захоплює певну частину територій, які включені до Смарагдової мережі. Право на користування надрами громади без обмеження терміну Державна служба геології та надр України видала приватному підприємству ТОВ «Салсофі Корпорейшн»² (код ЄДРПОУ 33149427, місцезнаходження: 04070, м. Київ, вул. Спаська, 12-Б. Кінцеві бенефіціари — Салій Ірина Анатоліївна та Кулітка Едуард Едуардович, мешканці м.Києва.) Отриманий ТОВ «Салсофі Корпорейшн» спеціальний дозвіл на користування надрами — це право на створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове, культурне, санітарно-оздоровче значення.

Серед місцевих корисних копалин слід відмітити наявність цегельно-черепичної сировини та будівельного піску. Громада має небагаті лісові ресурси. Основні лісові масиви характеризуються дубовими і грабово-дубовими лісами. В заплавах річок ростуть вільха чорна, верба, тополя, на річкових терасах — луки.

¹ Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі.

² Кінцевий бенефіцарний власник (контролер) — Салій Ірина Анатоліївна, Україна, 01011, м.Київ, вулиця П. Мирного, 17.

КЛІМАТ

В цілому громада має сприятливі кліматичні умови, гарні агроландшафти, різноманітну флору і фауну, що робить її територію привабливою не тільки для сільського господарства а й для відпочинку і рекреації. Клімат на території громади помірно-континентальний, м'який, з достатньою кількістю опадів, теплим літом (+18 °C, +19,5 °C у липні) і порівняно м'якою зимою (-6 °C, — 8 °C у січні). Період з температурою понад 10 °C — 150–160 днів на рік. Кількість опадів на рік — 500–600 мм.

За останні 20 років спостерігаються певні кліматичні зміни, зокрема зростання середньорічних температур повітря. Якщо по Україні зафіксовано зростання на 0,8 °C., то в Чернігівській області (за різними моделями кліматичних змін) середньорічна температура збільшилася на 1,4 °C, практично зрівнявши кліматичний режим зони Полісся зі Степовою зоною.

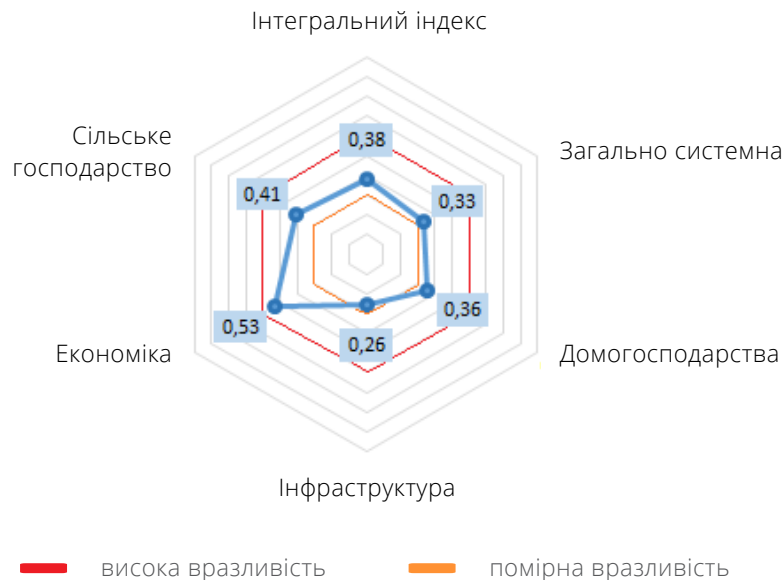
У зв'язку із впливом глобальних змін клімату територія Лосинівської ОТГ перемістилася практично в лісо-степову зону. У перспективі до 2030 року у регіоні розміщення Лосинівської ОТГ очікується подальше підвищення середньорічної температури повітря: на 0,5 °C порівняно з 1991–2010 рр. Найбільший приріст температури очікується у грудні (1,1 °C), а також у період травень-жовтень (+0,5...+0,6 °C). Натомість лютий й березень можуть навіть стати прохолоднішими (до -0,2 °C). До 2030 року очікується незначне збільшення середньорічної кількості опадів (+7%) порівняно з періодом 1991–2010 рр. При цьому, у період листопад-травень прогнозується збільшення кількості опадів (+6...+19%), а в період з липня по жовтень очікується скорочення середньомісячних сум опадів на -3...-6%.

У результаті таких кліматичних змін теплий період року ставатиме посушливішим, а холодний — вологішим. Проте варто враховувати, що усереднені за різними кліматичними моделями прогнози можуть мати як більш аридні/сухі (зокрема, як сезон 2019–2020 рр.), так і більш гумідні/вологі (2018–2019 рр.) сценарії проявів глобальної зміни клімату. Залежно від можливих сценаріїв прогнозується як переважання позитивних наслідків для ОТГ так і негативних, особливо у сфері сільського господарства, для домогосподарств населення та стійкості інфраструктури.

За даними опитування місцевих мешканців глобальні зміни клімату вже проявляються на території ОТГ, зокрема, підвищенням температури й теплового стресу, зниженням частоти опадів та зниженням рівня води в криницях. Разом з тим, Лосинівська ОТГ характеризується середнім рівнем соціо-економічної вразливості до зміни клімату (інтегральний індекс вразливості становить 0,38³ (Діаграма 1). З-поміж елементів соціо-економічної системи найвищий рівень вразливості відмічено у сфері економіки (0,53).

Така вразливість обумовлена підвищенням чутливості до зниження запасів доступних водних ресурсів. Проте за геологічними розвідками громада має значні запаси артезіанської води. Іншим впливовим фактором є підвищення температур та дії теплового стресу, що збільшує потребу енергії для охолодження та кондиціонування повітря. Для підвищення адаптаційних здібностей суб'єктів

³ Відповідно до розробленого методичного підходу виділено три рівні вразливості соціо-економічних систем до зміни клімату: менше 0,3 — низька вразливість; 0,3–0,6 — середня вразливість; понад 0,6 — висока вразливість.

Діаграма 1. Оцінка соціо-економічної вразливості Лосинівської ОТГ до зміни клімату

економіки можуть використовуватися різні заходи, зокрема, підвищення озеленення забудованих територій, розміщення додаткових водних об'єктів для створення джерел природного холоду тощо.

Домогосподарства Лосинівської ОТГ також чутливі до проявів зміни клімату (рівень їх вразливості — 0,36), що обумовлює підвищення потреб водних ресурсів для іригації особливо у сільській місцевості. Для подолання негативних проявів зміни клімату у цій сфері можуть бути рекомендовані адаптаційні заходи, спрямовані на раціональне використання водних ресурсів: агротехнічні (крапельний полив, використання дощової води у сільськогосподарській діяльності); економічні (запровадження плати за використання води з глибоководних горизонтів); інформаційно-просвітницькі кампанії.

У сфері сільського господарства Лосинівської ОТГ вразливість до глобальних змін клімату проявляється по різному. Зокрема, високий рівень чутливості у сфері сільського господарства виявлено за індикатором «поява нових шкідників та хвороб», що може супроводжуватися зростанням виробничих витрат на боротьбу з ними. Проте з точки зору урожайності сільськогосподарських культур зростання температур позначатиметься позитивно. За прогнозними оцінками вчених до 2030 р. з врахуванням кліматичних змін⁴ на території Чернігівської області урожайність пшениці може зрости на 25–35%, кукурудзи на 15–27%, сої на 16–24%, соняшнику на 10–20%, ріпаку на 15–30%, ячменю на 40–70%. Основні комерційні культури, що вирощуються в Лосинівській ОТГ на основі індустриальних технологій — кукурудза, соя, соняшник, ріпак, пшениця.

⁴ Розраховано ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» спільно з Міжнародним інститутом прикладного системного аналізу, Австрія на основі моделі GLOBIOM.

**НЕЗВАЖАЮЧИ НА СУТТЄВЕ ЗРОСТАННЯ СЕРЕДНЬОРИЧНОЇ
ТЕМПЕРАТУРИ У ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ У 2020Р. У ПІВДЕННО-
СХІДНОМУ РЕГІОНІ (НЕПОДАЛІК ЛОСИНІВСЬКОЇ ОТГ) БУЛО
ВСТАНОВЛЕНО НОВИЙ РЕКОРД УКРАЇНИ З ВРОЖАЮ ПШЕНИЦІ.
РЕКОРД ЗАФІКСОВАНО ОФІЦІЙНО У «КНИЗІ РЕКОРДІВ УКРАЇНИ».
СОРТ «БЕРЕГІНЯ МИРОНІВСЬКА», 10,1Т/ГА НА ПЛОЩІ 221 ГА.**

Чернігівська обл., Срібнянський район, село Калюжинці,
Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Батьківщина».
<https://agrarii-razom.com.ua/news-agro/v-ukraini-zafiksovano-noviy-rekord-urojajnosti-pshenici>

У секторі індивідуальних господарств значна питома вага належить картоплі. Ця культура значно постраждає від можливих кліматичних змін. Картопля — це основна культура, що вирощується в громаді особистими селянськими господарствами і впливає на їх доходи.

Висока розораність території громади та залежність її економіки від промислового сільського господарства робить вразливою ОТГ від можливого нарощення виробництва комерційних культур а також від поширення шкідників. Це може завдати значних втрат усій соціо-економічній системі. Тому в ОТГ на додаток до загальнонаціональних запобіжних та протиепізоотичних заходів слід розробляти дієві локальні інструменти попередження поширення шкідників та розвитку хвороб.

ДЕМОГРАФІЯ

Демографічна ситуація в громаді визначає кількісну і структурно-якісну основу розвитку ринку праці в ОТГ. Із загальної кількості населення 6129 чол. 64,2% проживає на центральній садибі — селищі Лосинівка і це населення при розподілі субвенцій рахується умовно міським. 2198 осіб (35,8%) проживає у сільській місцевості. Розподіл населення тут досить нерівномірний і коливається від 468 чол. У с. Шатура до 41чол. у селі Степ.

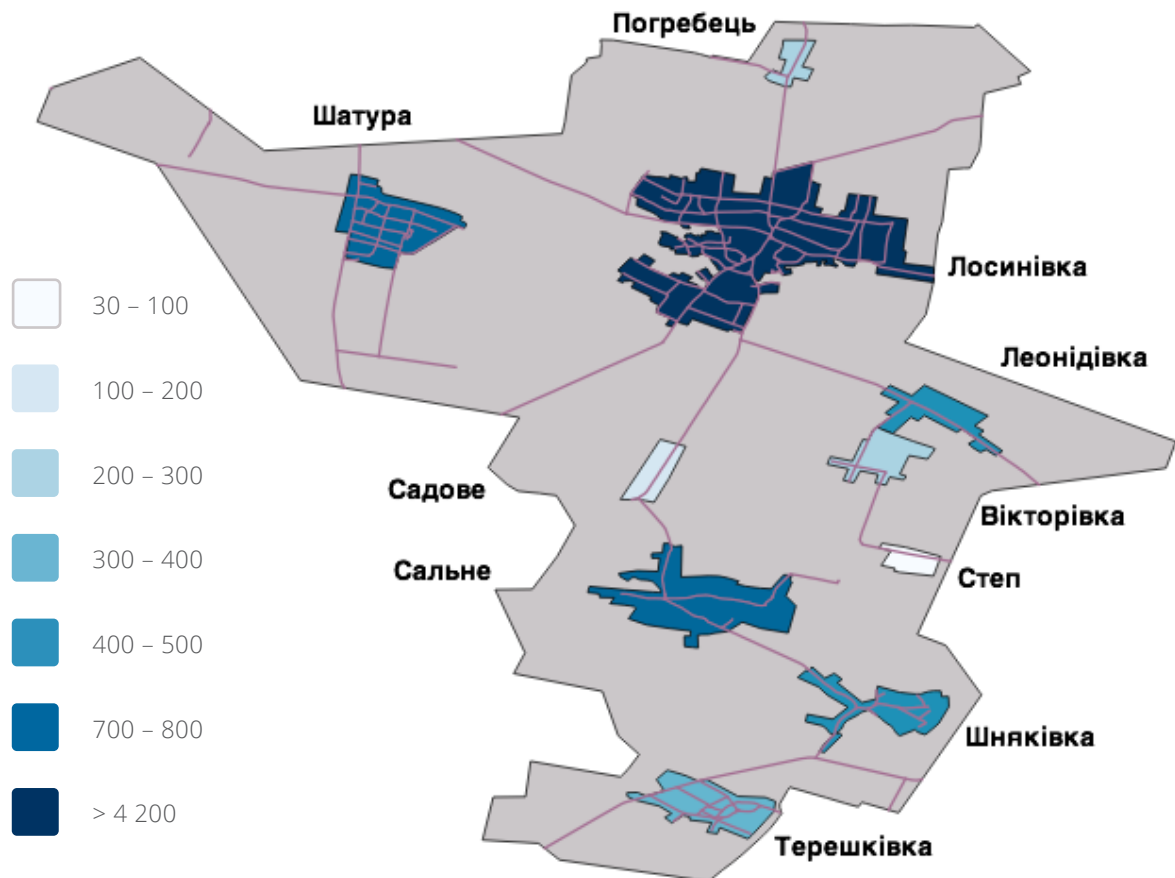
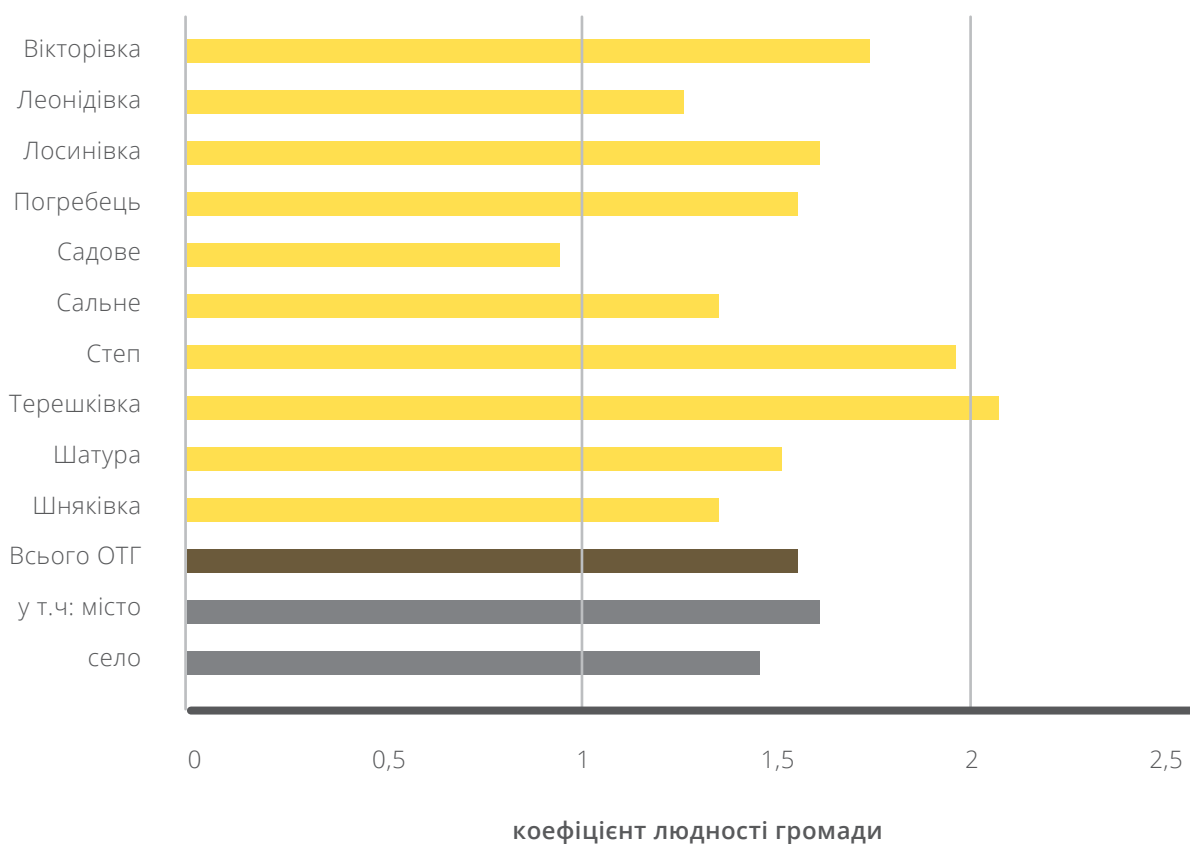

Рис. 4. Просторове розміщення населення Лосинівської ОТГ

За гендерним складом жінки переважають чоловіків (57,2% і 42,8% відповідно). Чоловіча складова населення громади не тільки менш чисельна, а й має нижчий життєвий потенціал, оскільки очікувана тривалість життя жінок на 18% вище ніж чоловіків. Середня очікувана тривалість життя при народженні по Чернігівській області у 2019 році становила 71,5 років (по Україні — 71,8), у тому числі чоловіків — 64,8, жінок — 76,4. Вікова структура населення характеризується найвищою питомою вагою економічно-активного населення у віці від 30 до 60 років, громадяни пенсійного віку становлять трохи більше третини всього населення ОТГ, і ці пропорції майже однакові по місту і селу. У структурі населення ОТГ незначна питома вага дітей і молоді у віці до 30 років — 17,3%, причому

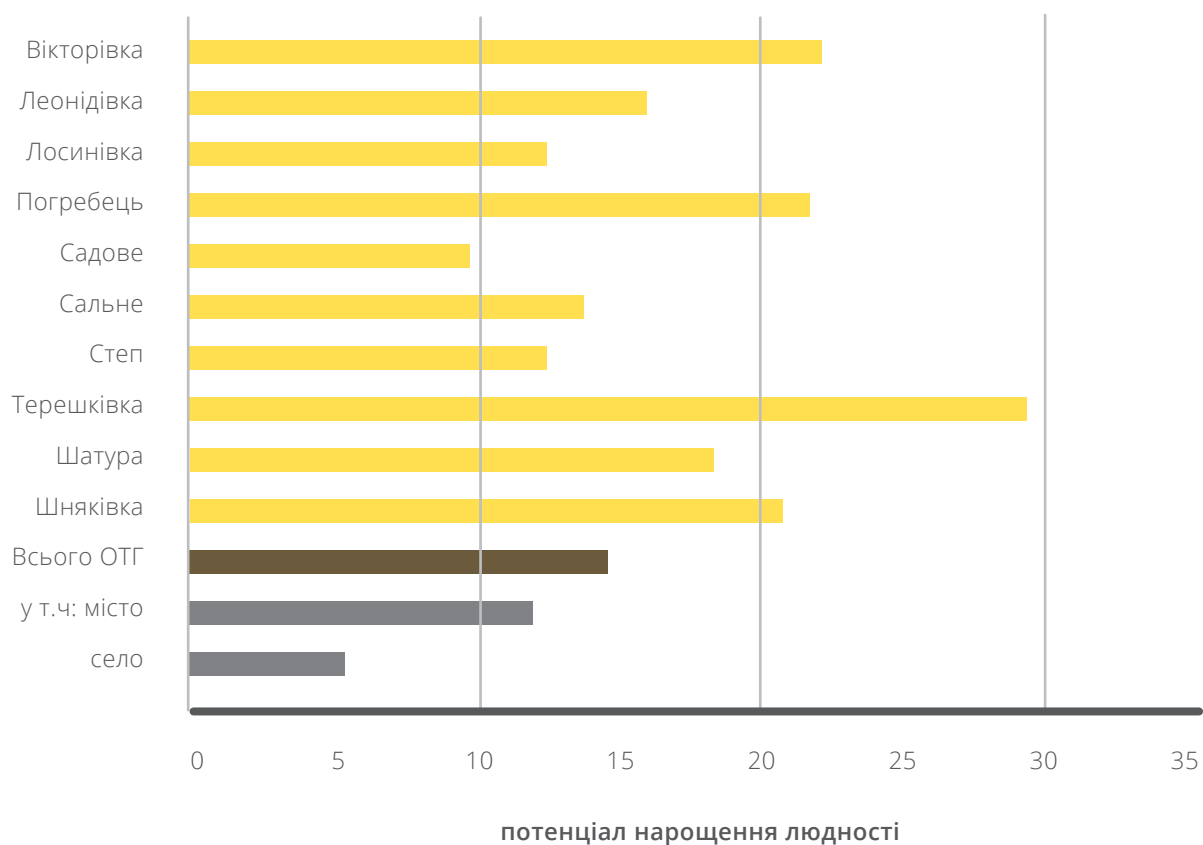
у сільській місцевості цей показник вищий — 21,7%. Одиноких і пристарілих громадян — 425 осіб (7%), більша частина — містяни. Коефіцієнт людності громади (відношення людей працездатного віку 18–60 років до пенсіонерів) становить 1,54, у селищі — 1,59, на сільських територіях — 1,45, а потенціал нарощення людності (відношення кількості дітей і молоді до всього населення) вищий на селі — більше 20%, у місті — біля 15%, а в середньому по ОТГ — 17%. Зазначені показники дуже різняться за окремими населеними пунктами, що входять до складу ОТГ. Село Садове має коефіцієнт людності 0,97, що свідчить про депопуляцію села і є підставою для прийняття заходів на рівні ОТГ для вирішення цієї проблеми. Найвищий показник людності у с. Терешківка — більше 2, що наближається до середньо українського рівня. За прогностичними оцінками ООН цей показник по Україні має тенденцію до падіння й до 2030 р. знизиться до 2,7. Детальні дані у розрізі сіл представлені на діаграмі 2.

Діаграма 2. Коефіцієнт людності, 2020 р.

Потенціал нарощення людності ОТГ є важливим показником для демографічних прогнозів на перспективу. В розрізі окремих населених пунктів спостерігаються цікаві варіації (діаграма 3).

Потенціал людності центру ОТГ — Лосинівки на фоні сіл характеризується низьким рівнем, наближено такий же як у с. Степ. Потенціал людності села Терешківка більше ніж у 2 рази вищий (31,6%), сіл Погребець (24,2%), Вікторівка (24,6%), Шняківка (23,3%), Шатура (21%) більше ніж у 1,5 рази вищий. Для збереження збалансованого розселення та сільської поселенської мережі ОТГ слід проводити таку

Діаграма 3. Потенціал нарощення людності, 2020 р.

політику локального розвитку, яка буде стимулювати збереження людності сільських населених пунктів. Це важливо з огляду на існуючі тенденції міграційних процесів в громаді. Коефіцієнт вибуття населення найвищий у селі Терешківка — 33,8% (при середньому рівні по ОТГ — 8,2, а серед міського населення — 6,1%). Високий рівень від'ємного руху населення в селах Вікторівка, Леонідівка, Степ (трохи вище 20%), низький рівень цього показника в селах Садове, Погребець, Шатура (рис. 5).

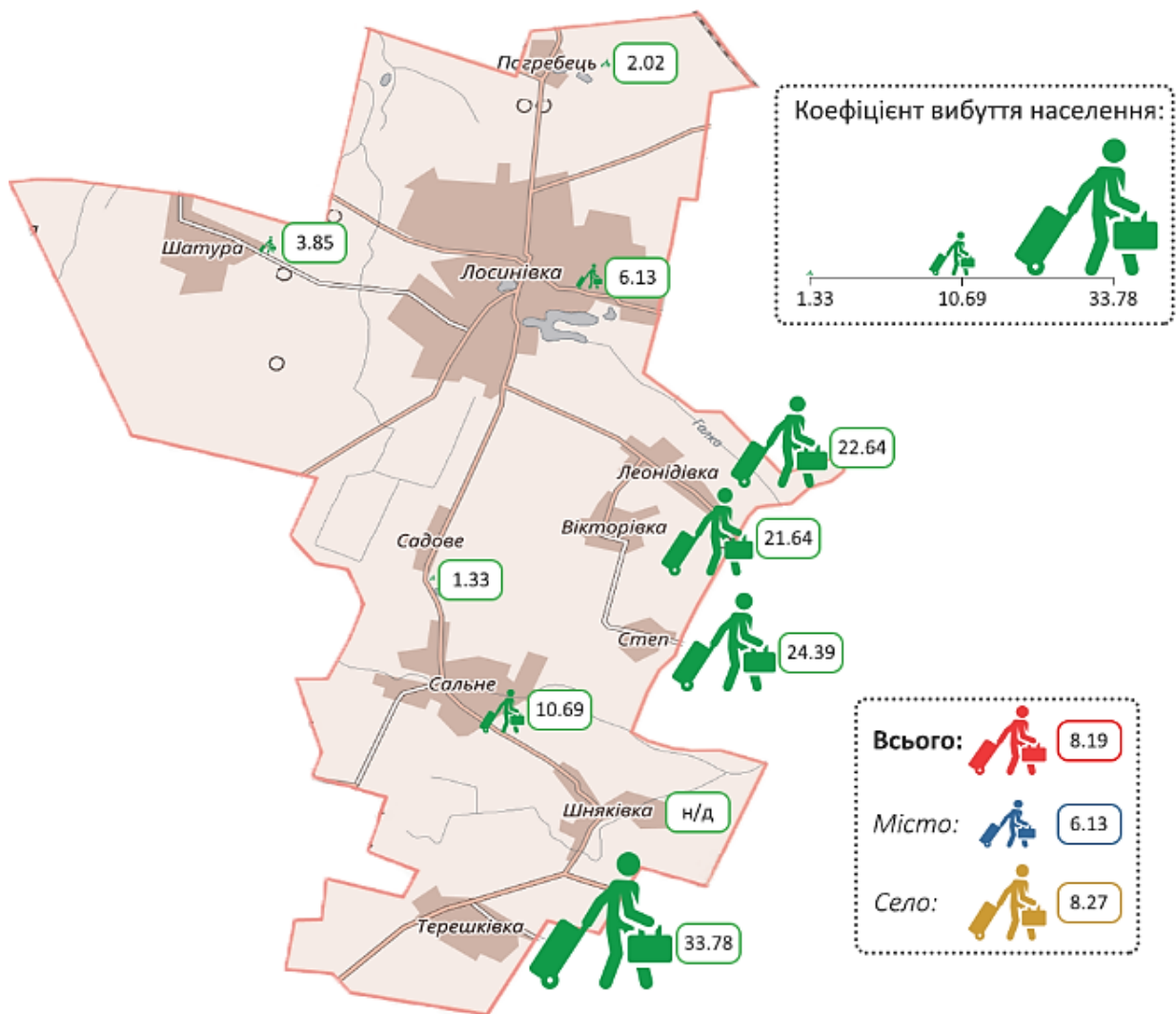

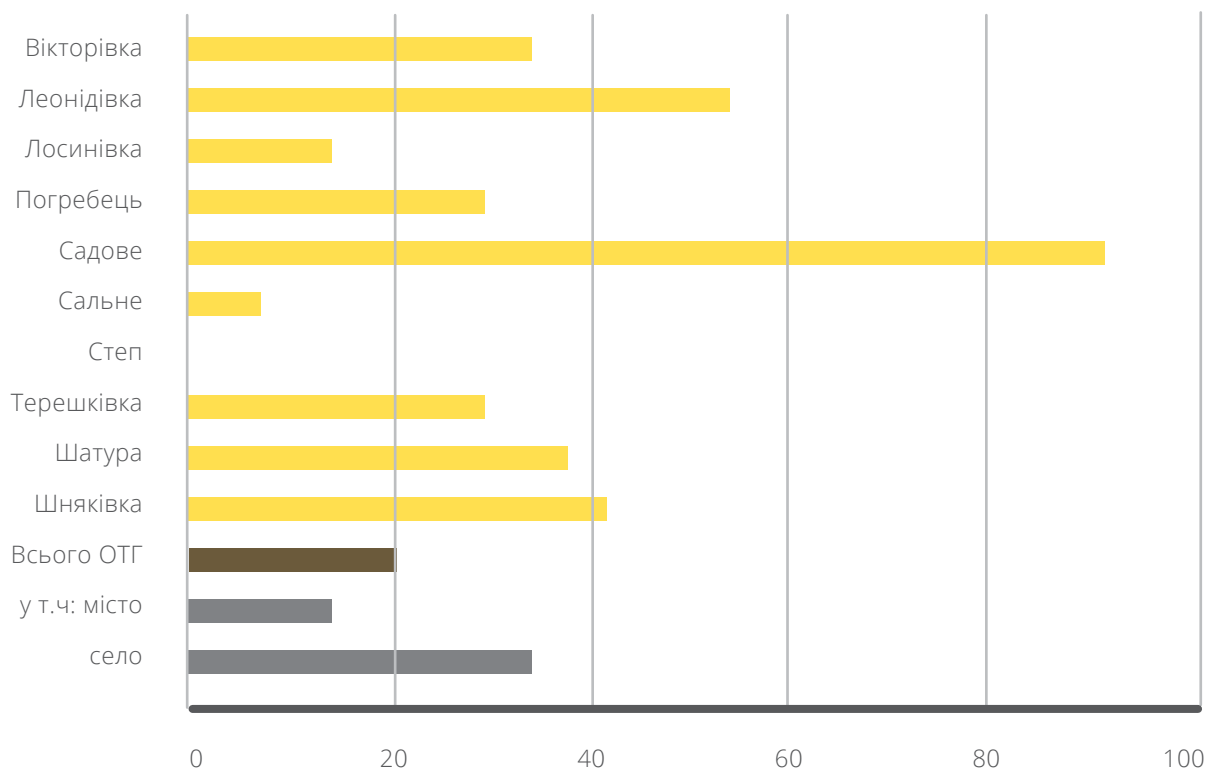
Рис. 5. Коефіцієнт вибуття населення, 2020 р.

Міграція населення особливо впливає на підтримання рівноваги між попитом і пропозицією робочої сили, тобто має суттєвий вплив на місцевий ринок праці. Міграційні процеси розширюють можливості людей і їх вибір щодо ведення господарства і гарантуються Конституцією України, як один з дієвих важелів та засобів реалізації прав громадян на освіту, приватну власність, підприємницьку і фермерську діяльність, територіальну зміну місць праці та проживання, в тому числі за кордоном. Проте інтенсивні міграційні процеси знекровлюють громаду і загрожують її перспективам.

Причини невдоволення значної чисельності мешканців громади, що тимчасово виїжджають за її межі зумовлені особливостями соціально-економічної ситуації та існуючою аграрною структурою, а отже не піддаються швидкій ліквідації. В цих умовах зупинити наростання міграційних процесів можна на основі активізації економічних чинників, розвитком можливостей працевлаштування за місцем проживання. На розвиток місцевого ринку праці в ОТГ мають суттєвий вплив інституційні зміни в структурі земельної власності та в землекористуванні, модернізації аграрного виробництва, формування конкурентоспроможних аграрних підприємств, орієнтованих на експорт сільськогосподарської сировини.

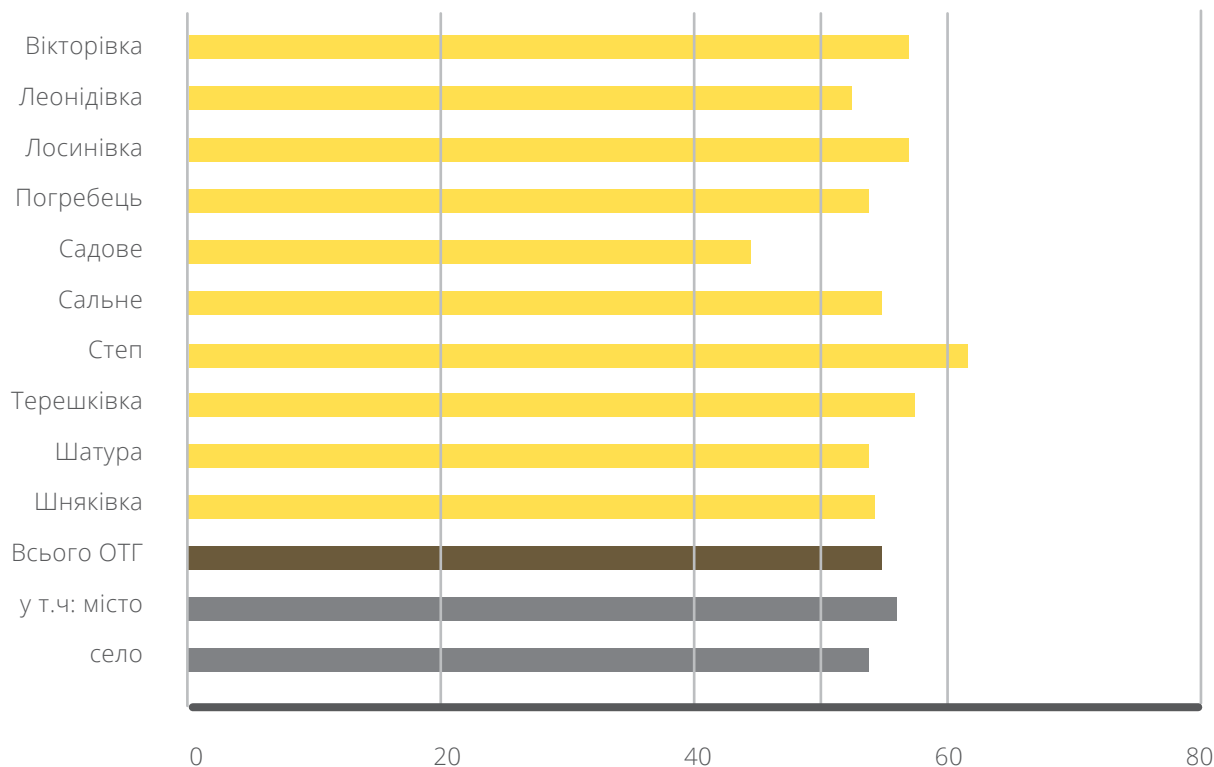
КОН'ЮНКТУРА МІСЦЕВОГО РИНКУ ПРАЦІ

Лосинівська ОТГ отримала «у спадок» негативну динаміку зайнятості економічно-активного населення. Поповнення пропозиції незайнятих мешканців громади на ринку праці було спричинено вивільненими у попередній період переважно із сільського господарства, харчової та переробної промисловості мешканцями внаслідок реорганізації підприємств цих галузей. Серед вивільнених були економічно активні працівники з пониженим рівнем конкурентоздатності (низькі рівні кваліфікації та освіти, що не відповідали новим вимогам виробничого процесу), а також молодь, яка не мала високих професійних навичок та стажу роботи; особи передпенсійного та пенсійного віку. Забезпечення незайнятих членів громади робочими місцями є практично визначальним індикатором змін місткості ринку праці, а також ефективності роботи державних центрів зайнятості. Від Лосинівської громади на даний час по Ніжинському міськрайонному центру зайнятості перебувають на обліку лише 48 осіб. Питома вага мешканців, які офіційно не перебувають в ЦЗ становить приблизно 10% всього населення громади, хоча кількість безробітних в громаді нараховує 653 особи, а рівень безробіття становить більше 20%, у селищі Лосинівка 14,6%, а у сільській місцевості — 33,4%. Динаміка рівня безробіття на сільських територіях громади дуже різниться, у селі Садове він становить майже 87%. Для порівняння цей показник по Чернігівській області знаходиться в межах 10–14%, що відповідає середньому рівню по громаді.

Діаграма 4. Рівень безробіття, 2020 р.

Рівень потенційної економічної активності — це показник, який характеризує прагнення населення громади до участі в трудовій діяльності. В цілому по ОТГ рівень потенційної економічної активності становить майже 55%, у селищі Лосинівка — 55,6%, у сільській місцевості — 53,7%. (Діаграма 5).

Діаграма 5. Рівень потенційної економічної активності, 2020 р.

По Україні — 57,6%, за прогнозами ООН до 2030р. показник може знизитися до 54,2%. У розрізі населених пунктів ОТГ виділяються села Терешківка (57,8%) і Вікторівка (56,7%), потенціал економічної активності населення яких вище, ніж міського і середнього по громаді, натомість у селі Садовому він значно нижчий середніх даних. З точки зору потенціалу розвитку це село має бути під пильною увагою громади, оскільки й рівень безробіття тут найвищий.

В умовах Лосинівської ОТГ особливий тиск на економічну активність населення та локальний ринок праці спричиняють процеси масової концентрації господарюючими суб'єктами в особливо великих розмірах земельних ділянок місцевих мешканців. Різними способами земельні активи селян консолідується приватними особами (що почасти проживають поза межами громади й за кордоном), для ведення індустріального сільського господарства. Вивільнені у процесі реорганізації сільськогосподарських підприємств працівники свого часу перейшли переважно у категорію самозайнятих в особистих селянських господарствах, яких зараз в громаді нараховується приблизно 2 тис осіб⁵. Наразі члени ОСГ — найчисельніша форма сімейного аграрного господарювання на території громади належить до категорії самозайнятих. Це означає, що вони практично вилучені із системи соціального захисту населення. Згідно із законодавством, члени ОСГ можуть брати участь у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні на добровільних засадах, але умови такої участі фінансово неприйнятні для їх абсолютної більшості. Оскільки переважна частина земельних ресурсів акумульовано в громаді орендарями, які використовують технології індустріального сільського господарства, кількість робочих місць на селі обмежена. Особисте селянське господарство є додатковою, а для багатьох селян в ОТГ єдиною, сферою прикладання праці за місцем проживання, особливо для жінок. Із загальних витрат живої праці в ОСГ 2/3 припадає на жінок працездатного віку.

⁵ Особисте селянське господарство — це господарська діяльність, яка проводиться без створення юридичної особи фізичною особою з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків (ст. 1 ЗУ «Про особисте селянське господарство»).

МІСЦЕВА ЕКОНОМІКА

ХАРЧОВА І ПЕРЕРОБНА ПРОМИСЛОВІСТЬ

Харчова та переробна промисловість ОТГ представлена наступними підприємствами:

1. Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) «Мілком — Україна».

Зареєстроване у 2012 р., спеціалізується на переробці молока, виробництві масла та сиру. Сировину не закупає у місцевого населення, завозить із-за меж громади. Основні ринки збуту: територія сусідніх областей.

Засновник «Мілком — Україна» — пайове товариство «Мілко Коммерс», зареєстроване в Естонській Республіці, м. Таллінн, кінцевий бенефіціарний власник (отримувач прибутків) — Савчук О. В., що проживає, Республіка Білорусь, м. Мінськ. До місцевого бюджету підприємство перераховує ПДФО, земельний податок, екологічний податок.

2. ТОВ «Лосинівський маслосирзавод» виробляє молочну продукцію під торговою маркою: ТМ Лосинівка.

Підприємство виробляє готову молочну продукцію: сири тверді, сир плавлений копчений, сирний продукт, масло солодковершкове, молоко згущене з цукром, а також сухі молочні продукти: молоко сухе незбиране, молоко сухе знежирене, сухі вершки, суміші сухі молочні та молокозмісні, сироватка суха демінералізована та інші. Сировина не місцева.

Лосинівський маслосирзавод входить у двадцятку найбільших виробників сиру та сирного продукту в Чернігівській області. У 2019 році було інвестовано біля мільйона євро у розширення виробництва: запущені додаткові цехи для виробництва сухого молока, сироватки, вершків. На підприємстві зайнято 165 працівників. Середня зарплата — біля восьми тисяч гривень.

До бюджету громади завод перераховує ПДФО, земельний податок, екологічний податок.

3. ФОП «Лосинівські ковбаси».

Спеціалізується на виробництві м'ясо-ковбасної продукції під брендом «Лосинівські ковбаси». ФОП відродив традиції лосинівських ковбас, що користувався заслуженою популярністю у мешканців всієї Чернігівської області у роки радянської України. Чисельність зайнятих 15 чол, використовується місцева сировина, закуповують централізовано із спеціальних забійних підприємств.

Має власні торговельні точки - «Лосинівські ковбаси», що знаходяться не тільки в ОТГ, а й по усій Чернігівській області. Кіоски здійснюють торгівлю ковбасами в асортименті, м'ясом, напівфабрикатами власного виробництва.

4. Лосинівський хлібокомбінат — виробничо-торгівельне підприємство

райспоживспілки (ВТП РСС), яке виробляє унікальний місцевий продукт «Лосинівський хліб», що виготовляється традиційним селянським способом (без застосування сучасних технологічних домішок), зберігає смак та параметри якості традиційного продукту. Також підприємство займається роздрібною торгівлею продуктів харчування та підкацизних товарів (алкогольні напої, тютюн). Чисельність зайнятих — 45 чол., ринки збуту — територія Чернігівської області.

ТОРГІВЕЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Одним з важливих чинників економічної активності у громаді є забезпечення якісними товарами жителів ОТГ, особливо у селах. Торгівельна галузь в ОТГ має стабільну позитивну динаміку. На території ОТГ працює 41 магазин, у т.ч. 31 приватної власності і 10 — райспоживспілки. На сьогодні в громаді немає жодного населеного пункту, в який би не завозилися соціально-необхідні товари. Працює один ринок та дві торговельні площадки для сільськогосподарської продукції, на яких сільські домогосподарства також реалізують продукцію власного виробництва. У 2019р. до місцевого бюджету організаціями споживчої кооперації та приватними підприємцями сфери торгівлі сплачено понад 240 тис. грн. податків, що на 10% більше від запланованого рівня.

ТУРИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Громада прагне розвивати власний туристичний потенціал. Співробітники відділу культури почали розробляти туристичний маршрут, який починався б у Лосинівці, а далі проходив через села усієї громади.

Завдяки енергії та активній позиції керівниці гуртка «Народознавство» місцевого будинку творчості та юнацтва створений «Музей хліба». У ньому зібрані короваї та хліб від господинь з усіх сіл громади. Кожна хлібина унікальна, створена за сільськими традиціями. Тут же у будинку творчості знаходяться дві кімнати, де зібрані автентичні знаряддя праці, предмети домашнього вжитку, більшість з яких у робочому стані, як, наприклад, ткацький верстат або ступа для маку.

У смт Лосинівка біля бібліотеки, неподалік Будинку культури, де проводяться весільні церемонії, встановили лавочку закоханих. Ідея встановити такий арт-об'єкт виникла ще до створення громади. А у листопаді 2017 року спільними зусиллями вдалося реалізувати задум. Виготовив її своїм коштом місцевий майстер Володимир Опанасенко, який виготовив знак «Я люблю Лосинівку» при в'їзді у цей населений пункт.

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО І СІЛЬСЬКІ ТЕРИТОРІЇ

Сільськогосподарським виробництвом на території Лосинівської ОТГ займається 9 офіційно зареєстрованих юридичних осіб, у тому числі 5 корпоративних підприємств, 4 фермерських господарства; біля 2 тис. особистих селянських господарств.

Сільськогосподарські підприємства займаються в основному вирощуванням кукурудзи, сої, пшениці, соняшнику, картоплі; виробництвом тваринницької продукції та переробкою молока та масляних культур на олію.

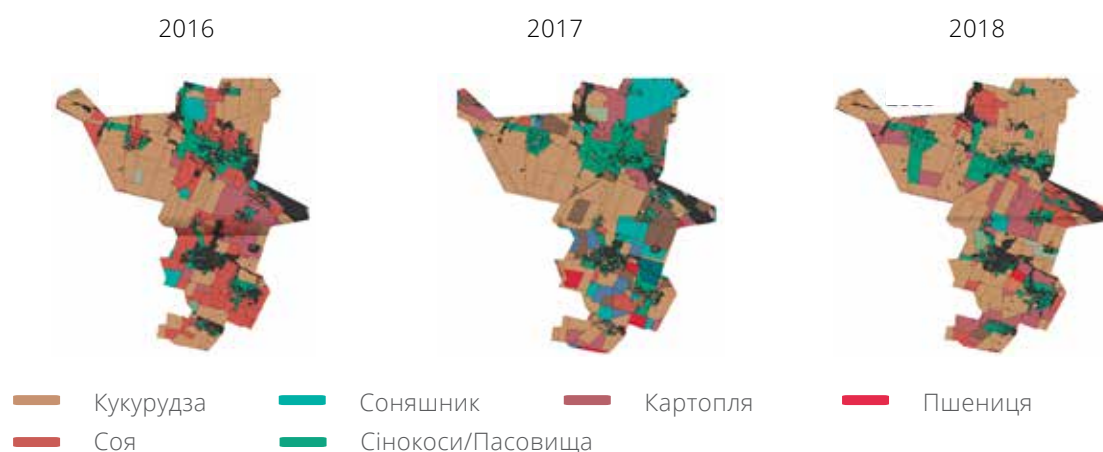

Рис. 6. Вирощування сільськогосподарських культур, 2016-2018

Дані супутникових знімків свідчать, що протягом останніх трьох років сільськогосподарське виробництво в ОТГ тяжіє до вирощування обмеженого кола комерційних культур (монокультуризації). Посіви кукурудзи займають найбільші площі ОТГ всупереч високого екологічного ризику цієї культури, яка сприяє ґрунтовій ерозії, вимиванню нітратного азоту в ґрунтові води та водойми. Не менш небезпечними для життєдіяльності громади є такі широко поширені тут індустріальні культури як соя, соняшник, пшениця.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ ВИРОБНИКИ

Найбільші сільськогосподарські підприємства громади — Приватне підприємство «Агропрогрес»; Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Рід», Товариство з обмеженою відповідальністю агрофірма «Лосинівська».

- 1. Приватне підприємство «Агропрогрес»** обробляє понад 5 тис га орендованих сільськогосподарських угідь, на території Лосинівської ОТГ в селі Шатура знаходиться його офіс. «Агропрогрес» є одним з найсучасніших та найпотужніших виробників продукції рослинництва в громаді, на якому зайнято 85 працівників з різних регіонів.

Агропрогрес» спеціалізується на вирощуванні експортоорієнтованих культур — кукурудзи, пшениці, соняшнику, сої. Підприємство має доступ до іноземних інвестицій, вигідних ринків, надсучасних знань та індустріальних технологій; входить до складу однієї з 10-ти найбільших в Україні аграрних компаній холдингового типу, яка при заснуванні мала назву «Індустріальна молочна компанія» (ІМК).

ЗГІДНО З ОФІЦІЙНИМИ ДАНИМИ ІНДУСТРІАЛЬНА МОЛОЧНА КОМПАНІЯ (ІМК), INDUSTRIAL MILK COMPANY S. A., БУЛА СТВОРЕНА ЯК ГОЛОВНА ХОЛДИНГОВА КОМПАНІЯ ДЛЯ ОБСЛУГОВУВАННЯ СУБХОЛДИНГОВОЇ КОМПАНІЇ ЮНІГРЕЙН ХОЛДИНГ ЛІМІТЕД, ЗАРЕЄСТРОВАНОЇ У М НІКОСІЯ, КІПР (UNIGRAIN HOLDING LIMITED) ТА ЇЇ ДОЧІРНИХ КОМПАНІЙ. КІПРСЬКІЙ КОМПАНІЇ ЮНІГРЕЙН ХОЛДИНГ ЛІМІТЕД НАЛЕЖИТЬ 99.9% СТАТУТНОГО ФОНДУ ІМК. ГОЛОВОЮ НАГЛЯДОВОЇ РАДИ, ЗАСНОВНИКОМ КОМПАНІЇ ТА КІНЦЕВИМ БЕНЕФІЦІАРИЄМ Є ГРОМАДЯНИН УКРАЇНИ ОЛЕКСАНДР ПЕТРОВ.

АКТИВИ ІМК ЗНАХОДЯТЬСЯ В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ, ПОЛТАВСЬКІЙ І СУМСЬКІЙ ОБЛАСТЯХ. У ТРАВНІ 2011 РОКУ АКЦІЇ ІМК БУЛИ РОЗМІЩЕНІ НА ВАРШАВСЬКІЙ ФОНДОВІЙ БІРЖІ (WSE), ЗАВДЯКИ ЧОМУ БУЛО ЗАЛУЧЕНО 24,4 МЛН. ДОЛ. США. НА УКРАЇНСЬКОМУ РИНКУ ЛІДИРУЄ У ВИРОБНИЦТВІ І ЕКСПОРТІ КУКУРУДЗИ, ПШЕНИЦІ, СОНЯШНИКУ, СОЇ; ЗБЕРІГАННІ ТА ТРАНСПОРТУВАННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР. ІМК МАЄ СУЧАСНІ КАРТОПЛЕСХОВИЩА ПОТУЖНІСТЮ 13,5 ТИС. Т, ОБЛАДНАНІ СПЕЦІАЛЬНИМИ КЛІМАТИЧНИМИ СИСТЕМАМИ; ПОТУЖНОСТІ ДЛЯ ЗБЕРІГАННЯ ЗЕРНОВИХ ПОНАД 550 ТИС. ТОНН. ЩОРОКУ ЗБИРАЄ ВИСОКІ ВРОЖАЇ. ВИКОРИСТОВУЄ ЕЛЕМЕНТИ ТОЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА.

У 2019 Р. ПРИБУТОК ЕВІТДА (ДО ВИРАХУВАННЯ ВИТРАТ ЗА ВІДСОТКАМИ, СПЛАТИ ПОДАТКІВ ТА АМОРТИЗАЦІЙНИХ ВІДРАХУВАНЬ) — 40 МЛН. ДОЛ. США, ЕВІТДА НА ГЕКТАР — БІЛЬШЕ 300 ДОЛ. США

<http://www.imcagro.com.ua/ua/>

2. Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Рід».

СТОВ «Рід» як юридична особа зареєстровано у 2000р., у м. Ніжин, Ніжинською районною державною адміністрацією Чернігівської області. Засновниками СТОВ є місцеві мешканці Чуприна А. Г., Чуприна П. І., Чуприна М. Г. Кількість орендованих земельних паїв у селах Сальне та Садове — 660, площа сільськогосподарських земель в обробітку — 1551 га., основним видом діяльності є рослинництво; вирощування зернових, зернобобових, насіння олійних культур.

- 3. ТОВ АФ «Лосинівська»**, обробляє 767 га орендованих земель. Спеціалізується на виробництві молока, кормових культур. Худоба утримується та годується за сучасними технологіями, використовується сучасна доїльна система «Дель-ПРО» компанії «Делаваль». У весняно-літній період удій на корову становить 27 кг молока за добу.

Агрофірма у процесі отримання статусу племінного господарства у галузі тваринництва, суб'єкта з племінної справи по голштинській породі. Для покращення генетичного потенціалу завозяться нетелі голштинської породи з європейських країн та використовується сім'я кращих биків-плідників американської селекції голштинської породи. Господарство забезпечено в достатній кількості якісними кормами, переважно власного виробництва, закладає річний запас грубих кормів, в тому числі сінажу з люцерни. Основний ринок збуту молока — Яготинський маслозавод. Кількість працюючих — 70 осіб (частина з яких місцеві робітники), 9,1 працівників на 100 га оброблюваних угідь.

Суттєвий внесок у місцеву сільськогосподарську галузь здійснюють фермери та інші сільськогосподарські виробники, серед них: ФГ «Терешківське — В.О.» — 645 га; ФГ «Флеш» — 1532 га; ФГ «Шатурське» — 44 га; СТОВ «Украгрозвиток» — 89 га; СПОП «Ксена» — 143 га; ТОВ «Агронадія» — 853 га.

4 Особисті селянські господарства

У громаді функціонує більше 2 тис. особистих селянських господарств (ОСГ). Особисті селянські господарства забезпечують сільськогосподарською продукцією та продовольством власні потреби а також потреби містян не тільки селища Лосинівка, а й постачають свою продукцію на ринки міста Ніжин, Чернігів та міста Київ. 5% ОСГ виробляють продукцію для регулярного продажу на ринках (комерційні); 40% виробляють продукцію для власного споживання і надлишки продають на ринках (напівкомерційні); 55% виробляють продукцію лише для власного споживання (споживчі). В сукупності вони обробляють біля 2 тис гектарів сільськогосподарських земель, вирощують переважно картоплю, а також овочі, фрукти, городину; займаються виробництвом м'яса і молока.

Хоча на території ОТГ є два молокопереробних підприємства, молоко вироблене ОСГ ними не використовується. Основна проблеми не зацікавленість дрібних виробників здавати сировину на місцеві підприємства із-за низьких закупівельних цін, а також невідповідність вимогам якості молока, які переробники виставляють малим виробникам. ОСГ реалізують молоко і молочну продукцію на роздрібних ринках в Ніжині, Чернігові та Києві. Питома вага сектора ОСГ в загальному обсягу продукції сільського господарства становить приблизно чверть. Основні ринки збуту селянської продукції — продовольчі міські ринки. Серед головних перешкод, які стримують розвиток сільського господарства в ОСГ — відсутність власних торгових мереж, нових знань, комунікацій з іншими учасниками агропродовольчих ланцюгів, доступу до фінансів, можливостей у створенні продукції з доданою вартістю, мінливість законодавства, відсутність захисту дрібного виробника і т.д.

“

Основна проблеми не зацікавленість дрібних виробників здавати сировину на місцеві підприємства із-за низьких закупівельних цін, а також невідповідність вимогам якості молока, які переробники виставляють малим виробникам.

”

ЗЕМЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ

Земельні ресурси є важливим сільськогосподарським активом, компонентом природного середовища і ресурсною базою економіки громади. Те, яким чином використовується земля і здійснюється управління нею на рівні ОТГ, впливає на якість ґрунту, води і повітря, на деградацію ґрунтів і локальних екосистем тощо. Для цього необхідно на рівні ОТГ мати достовірну і точну інформацію щодо наявних земельних ресурсів та динаміки їх використання. Наразі точних даних в Лосинівській громаді не має. Важливо провести суцільну інвентаризацію земельних активів громади для посилення ролі та впливу локальних органів влади і громадянського суспільства у землеволодінні і землекористуванні.

Земельні ресурси громади включають землі приватної та комунальної форм власності. У комунальну власність громади передано 2018 га, з них 1735 га сільськогосподарських угідь (у тому числі 621 га сінокоси і пасовища), 159 га під господарськими дворами, 100 га землі історико-культурного призначення.

У господарській сфері земельні відносини переважно будуються на засадах оренди, оскільки більше 80% земель приватної власності мешканців громади передані ними в оренду різним за організаційно-правовою формою господарюючим суб'єктам.

Таблиця 1. Розподіл договорів оренди і орендованих земель серед господарюючих суб'єктів, 2020р.

Назва господарства	Кількість договорів оренди	Площа орендованих земель	Середній розмір орендованої ділянки	Розмір орендної плати
ПП«Агропрогрес»	2351	5395	1,5	8 – 12
ТОВ «Агрофірма Лосинівська»	373	767	9,1	8 – 12
ФГ «Терешківське-В.О.»	217	645	2,8	8 – 12
ТОВ «Агронадія»	340	853	н\д	н\д
СПОП «Ксена»	47	143	н\д	н\д
ФГ «Флеш»	692	1532	н\д	н\д
СТОВ «Рід»	660	1551	2,5	8 – 12
СТОВ «Украгросрозвиток»	34	89	19,1	8 – 12
ФГ «Шатурське»	15	44	2,3	8 – 12
Всього	4729	11019	х	х

Найбільшим землекористувачем на території громади є приватне підприємство «Агропрогрес», яке входить до складу Групи компаній ІМК (земельний банк 123 тис га). Воно консолідувало біля половини усіх земельних ділянок приватної власності сільськогосподарського призначення, переданих в оренду фермерським господарствам та сільськогосподарським підприємствам загальною площею понад 5 тис га. Кількість працівників на 100 га сільськогосподарських угідь становить лише 1,5 чол., що значно звужує можливості працевлаштування місцевого населення у сільському господарстві. За даними Державної служби з питань геодезії, картографії та кадастру (2020р.) відповідно до переліку критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, пов'язаної з використанням та охороною земель, діяльність ПП «Агропрогрес» на території ОТГ віднесено до високого ступеня ризику.

Таким чином половина орендованих земель сільськогосподарського призначення знаходяться у зоні високого ризику настання негативних наслідків від господарської діяльності на території ОТГ, пов'язаної з використанням та охороною земель. Земельні відносини є зоною підвищеної екологічної та соціальної напруги в громаді.

У СЕЛІ ТЕРЕШКІВКА, ДЕ ПП «АГРОПРОГРЕС» МАЄ 61 ДОГОВІР ОРЕНДИ З ДРІБНИМИ ЗЕМЛЕВЛАСНИКАМИ НА ОРЕНДУ 171 ГА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ, ВИНИК КОНФЛІКТ З МІСЦЕВИМИ МЕШКАНЦЯМИ. НА ЕТАПІ ФОРМУВАННІ ЗЕМЕЛЬНОГО БАНКУ У 2014Р. ПП «АГРОПРОГРЕС» ОБІЦЯВ ВИПЛАЧУВАТИ 8,5 ВІДСОТКІВ НА ПАЙ, А У 2014 РОЦІ У ПЕРЕУКЛАДЕНИХ ДОГОВОРАХ ОРЕНДИ ЇЇ РОЗМІР БУЛО СУТТЄВО ЗНИЖЕНО — 5%. ДИРЕКЦІЯ ПІДПРИЄМСТВА НЕ НАДІСЛАЛА ЖОДНОЇ ПИСЬМОВОЇ ВІДПОВІДІ НА ЗВЕРНЕННЯ ТЕРЕШКІВСЬКОЇ ГРОМАДИ З ЗАПИТАМИ. У 2017 Р. З ТРЬОХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИКІВ, ЯКІ ОРЕНДУВАЛИ ЗЕМЛЮ У СЕЛІ, НАЙВИЩИЙ РОЗМІР ВИПЛАТ НА ПАЙ ЗАБЕЗПЕЧУВАЛО ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО «ТЕРЕШКІВСЬКЕ», З ЯКИМ УКЛАЛО УГОДИ 134 ПАЙОВИКИ. ФЕРМЕР НЕ ТІЛЬКИ ВИПЛАЧУВАВ ОРЕНДАРЯМ У ГРОШОВОМУ ЕКВІВАЛЕНТІ НАЙБІЛЬШЕ, А Й ДОПОМАГАВ У ПІДТРИМЦІ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ СЕЛА (ЗАБЕЗПЕЧУВАВ ДРОВАМИ СІЛЬСЬКУ РАДУ, ЗДІЙСНЮВАВ РЕМОНТИ, РОЗЧИЩЕННЯ СНІГУ, ІНШУ БЛАГОДІЙНУ ДОПОМОГУ).

<http://neadm.cg.gov.ua/index.php?id=86661&tp=page>

Станом на 2020р. розмір орендної плати знаходиться в межах 8–12% від нормативної грошової оцінки вартості земельного паю і залежить від конкретного орендаря. На території громади зафіксовані випадки, коли розмір орендної плати використовується як інструмент недобросовісної конкуренції на ринку оренди земельних ділянок (паїв).

27 КВІТНЯ 2018 РОКУ АДМІНІСТРАТИВНА КОЛЕГІЯ ЧЕРНІГІВСЬКОГО ОБЛАСНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ВІДДІЛЕННЯ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ, РОЗГЛЯДАЛА МАТЕРІАЛИ СПРАВИ ЗА ОЗНАКАМИ ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ВІД НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ НА РИНКУ ОРЕНДИ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК (ПАЇВ) В СЕЛАХ САЛЬНЕ ТА САДОВЕ МІЖ ВІДПОВІДАЧЕМ ТОВ «УКРАГРОРОЗВИТОК» ТА ЗАЯВНИКОМ СТОВ «РІД», ЯКЕ ЗАСНОВАНО У 2000Р. МІСЦЕВИМИ МЕШКАНЦЯМИ У ПРОЦЕСІ РЕОРГАНІЗАЦІЇ КОЛИШНЬОГО КСП. ТОВ «УКРАГРОРОЗВИТОК», ЯК ЮРИДИЧНА ОСОБА ЗАРЕЄСТРОВАНО У 2015Р. В МІСТІ КИЄВІ ПОДІЛЬСЬКОЮ РАЙОННОЮ ДЕРЖАВНОЮ АДМІНІСТРАЦІЄЮ. ЙОГО ЗАСНОВНИКОМ Є ТОВ «А2 ІНВЕСТКОНСАЛТИНГ», ЯКЕ СПЕЦІАЛІЗУЄТЬСЯ НА ВИГОТОВЛЕННІ СВІТИЛЬНИКІВ ДЛЯ ПРИМІЩЕНЬ, ВУЛИЧНОГО ОСВІТЛЕННЯ, СИСТЕМ ДЕННОГО ОСВІТЛЕННЯ ТОЩО (КІНЦЕВИЙ БЕНЕФІЦІАР ВОЛЬВАЧ С. О., ПРОЖИВАЄ У М.КИЄВІ, ПОДІЛЬСЬКИЙ РАЙОН, ВУЛИЦЯ ХОРИВА). ЗАЯВНИК ТА ВІДПОВІДАЧ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРЕНДУЮТЬ У ФІЗИЧНИХ ОСІБ (ВЛАСНИКІВ ЗЕМЕЛЬНИХ ПАЇВ) ЗЕМЛЮ У СЕЛАХ САЛЬНЕ ТА САДОВЕ НА ПІДСТАВІ УКЛАДЕНИХ ДОГОВОРІВ: СТОВ «РІД» — 717 ДОГОВОРІВ, ТОВ «УКРАГРОРОЗВИТОК» — 24 ДОГОВОРИ. ЗАЯВНИК НАДАВ ДОКАЗИ ПРО ТЕ, ЩО ВІДПОВІДАЧ РОЗПОВСЮДЖУЄ НЕПРАВДИВУ ІНФОРМАЦІЮ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ СТОВ «РІД» З АГІТАЦІЄЮ ПРО НЕДОЦІЛЬНІСТЬ ПРОДОВЖЕННЯ З НИМ ОРЕНДНИХ ВІДНОСИН І НИЗЬКОЇ ОРЕНДНОЇ ПЛАТИ, ВИКОРИСТОВУЮЧИ ДЛЯ ЦЬОГО ДОШКИ ОГЛОШЕНЬ, ПОШТОВІ ЛИСТИ ЗЕМЛЕВЛАСНИКАМ, АГІТАЦІЙНІ ЛИСТІВКИ ТОЩО. МЕТА ЦИХ ДІЙ — ПРИПИНЕННЯ ОРЕНДНИХ ВІДНОСИН З СТОВ «РІД» І ПРЕУКЛАДАННЯ ДОГОВОРІВ ОРЕНДИ З ТОВ «УКРАГРОРОЗВИТОК».

<http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=83735&schema=chg>

Вільний і неконтрольований вхід на ринок оренди земель сільськогосподарського призначення в Україні стимулює витіснення місцевих товаровиробників суб'єктами, які не проживають у сільській місцевості, не мають аграрної освіти чи професійного досвіду у сільському господарстві, використовуючи при цьому методи впливу, які мають ознаки недобросовісної конкуренції.

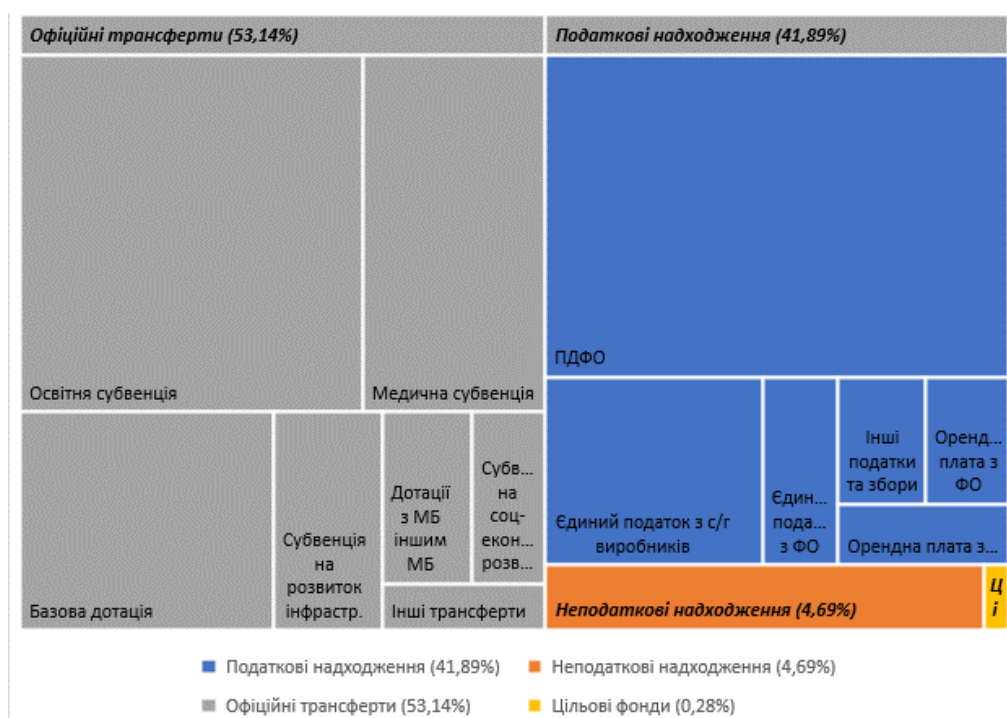
БЮДЖЕТ

СТРУКТУРА ТА ДОХОДИ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ

Місцевий бюджет перебуває у взаємодії і взаємозалежності з усіма сферами життєдіяльності громади, оскільки він залежить від процесів, що тут відбуваються і, одночасно, впливає на них. Збалансованість бюджету є одним з принципів бюджетної системи України, згідно якого повноваження на здійснення витрат бюджету мають відповідати обсягу надходжень на відповідний бюджетний період.

За звітними даними 2019 року загальний обсяг надходжень до бюджету Лосинівської ОТГ становить 39,6 млн. грн. Більше половини доходів (53%) формується за рахунок трансфертних надходжень, які мають цільове призначення, зокрема фінансування переданих повноважень у сфері освіти та охорони здоров'я. Вагомим інструментом підвищення фіскальної спроможності місцевого бюджету є базова дотація, що надається з державного бюджету місцевим для горизонтального вирівнювання податкової спроможності територій. Її сума у 2019 р. становила 3850,8 тис.грн, це майже 10% зведеного бюджету. Отримання такої дотації свідчить про фінансову неспроможність Лосинівської ОТГ самостійно фінансувати потреби громади на рівні не меншому за середньоукраїнський. З одного боку, така підтримка держави покращує фінансовий стан громади, з іншого консервує патерналізм.

В загальний обсяг трансфертів входять субвенція на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад і субвенція на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій. Їх частка становить 12%. Згідно з порядком кошти субвенції спрямовуються

Джерело: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/25513000000/local-incomes>

Рис. 7. Структура доходів Лосинівської ОТГ, 2019 р.

на покращення систем життєзабезпечення громад, реалізацію місцевих проєктів (переважно освітлення, ремонту, придбання машин та обладнань для комунальних підприємств). Враховуючи перспективи подальшого бюджетного самозабезпечення громаді доцільно стимулювати економічний розвиток, розбудову малого і середнього підприємництва, економічної інфраструктури тощо для розширення джерел надходження коштів до місцевого бюджету.

Структура податкових надходжень до бюджету Лосинівської ОТГ свідчить, що сільське господарство є практично єдиною бюджетоутворюючою сферою в громаді. Орендна плата та земельний податок з фізичних і юридичних осіб, єдиний податок з сільськогосподарських товаровиробників, складають третину доходів цієї групи. Враховуючи, що основна частина ПДФО надходить не від отриманої заробітної плати, а з доходів від здачі в оренду земельних паїв частка сільського господарства у формуванні бюджету сягає 60%. Така монофункціональність економіки стає обмежуючим чинником для сталого розвитку ОТГ у перспективі.

З метою досягнення збалансованості бюджету громада обмежує фінансування видатків, спрямованих на подальший розвиток. Аналіз видаткової частини бюджету свідчить, що надходження з різних джерел повністю витрачаються на споживчі потреби. Основною статтею витрат бюджету є заробітна плата освітян, працівників органів місцевої влади та інших бюджетних установ. Її частка становить 57% від загальних видатків бюджету. При цьому через обмежені фінансові ресурси видатки бюджету розвитку навіть не плануються.

Джерело: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/25513000000/local-expenses?class=program>

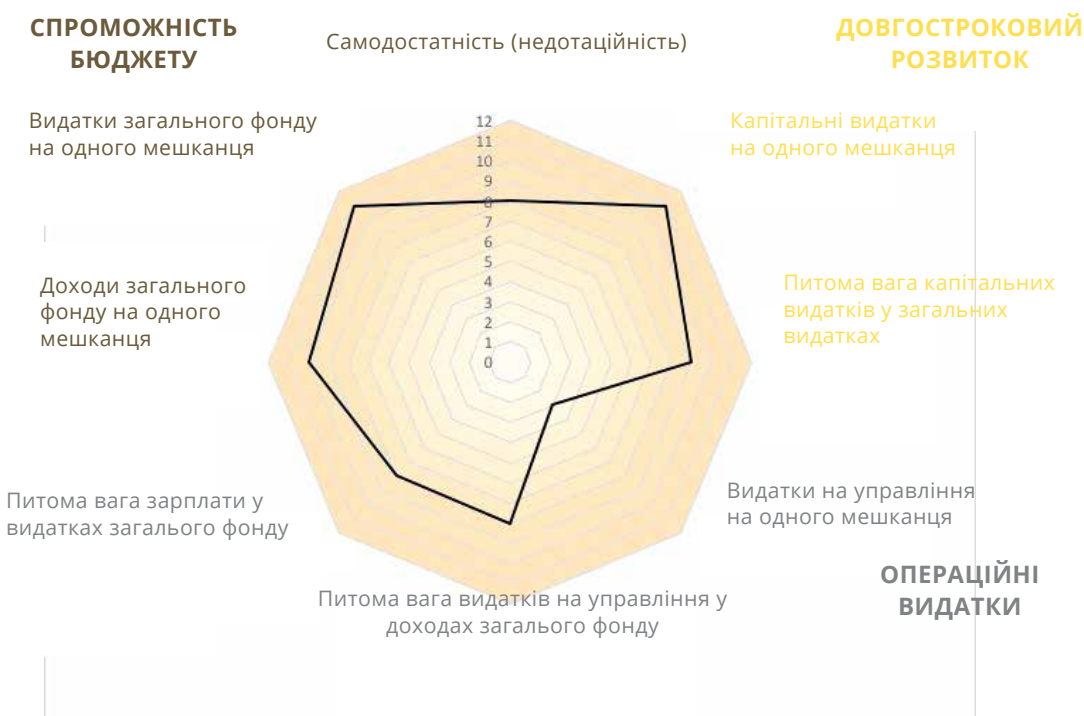
Рис. 8. Структура видатків бюджету за функціональною класифікацією, 2019 р.*

* виокремлено коди з питомою вагою більше 1% від загальної суми

Аналіз структури доходів і витрат свідчить про значну підтримку сфери освіти на місцевому рівні. Освітня субвенція з державного бюджету становить 21,5% загальних доходів, в той час як витрати на цю сферу сягають 48%. Навіть за умови законодавчо встановленого збільшення частки ПДФО, що залишається на місцевому рівні громада не спроможна розширювати фінансування економічних проектів, тому що в першу чергу забезпечується фінансування переданих державою повноважень. У 2019р. зі спеціального фонду, який формується за рахунок неподаткових надходжень та плати за послуги бюджетних установ профінансовано капітальні видатки, зокрема 1,2 млн. грн витрачено на придбання обладнання і предметів довгострокового користування і 2,3 млн. грн — на капітальний ремонт. Зважаючи, що виконання дохідної частини спеціального фонду є мало прогнозованим і за потреби кошти можуть бути перенаправлені на покриття касових розривів по захищених статтях витрат, фінансування будь-яких довгострокових проектів наразі не передбачається.

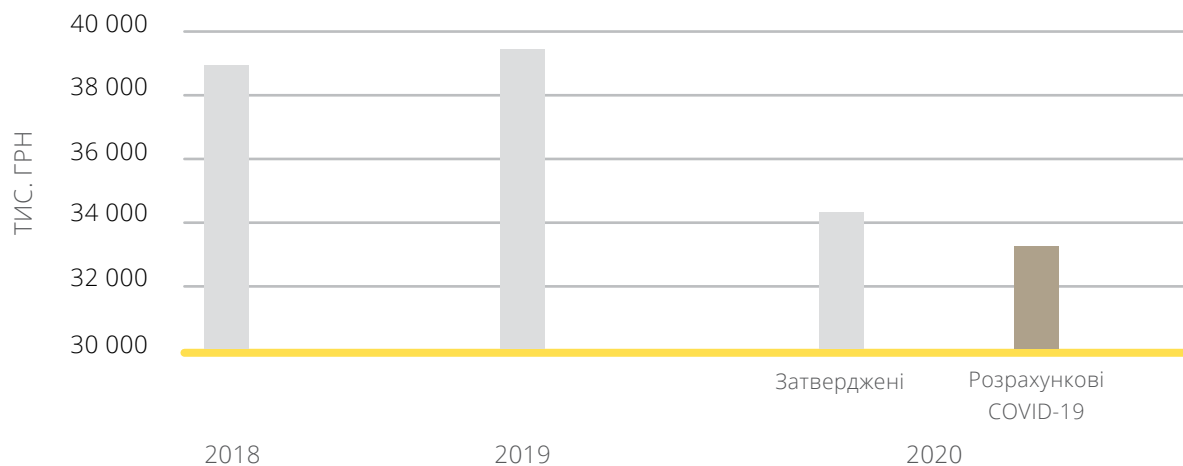
На діаграмі 6 представлено спроможність бюджету громади (у розрізі окремих показників) щодо забезпечення її довгострокового сталого розвитку. Діаграма демонструє досить високий рівень витрат на здійснення операційних видатків, зокрема, з-поміж 10 подібних за кількістю населення та площею ОТГ Лосинівська громада має високий рейтинг за видатками на управління (на одного мешканця й у загальних доходах), а також на здійснення регулювання. За рівнем бюджетної спроможності та відповідністю цілям довгострокового розвитку Лосинівська ОТГ знаходиться у тій частині рейтингу подібних сільських громад, який свідчить про обмеженість фінансових можливостей у стимулюванні економічного розвитку громади.

У 2020р. у зв'язку з пандемією COVID-19 бюджет громади був скоригований у сторону скорочення дохідної частини на 13,4% (до 34 200 тис грн.). Урядові заходи у сфері підтримки платників податків для запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби супроводжувались прийняттям законів, дія яких прямо вплинула на бюджети ОТГ. Зокрема, доходи місцевих бюджетів скорочуються

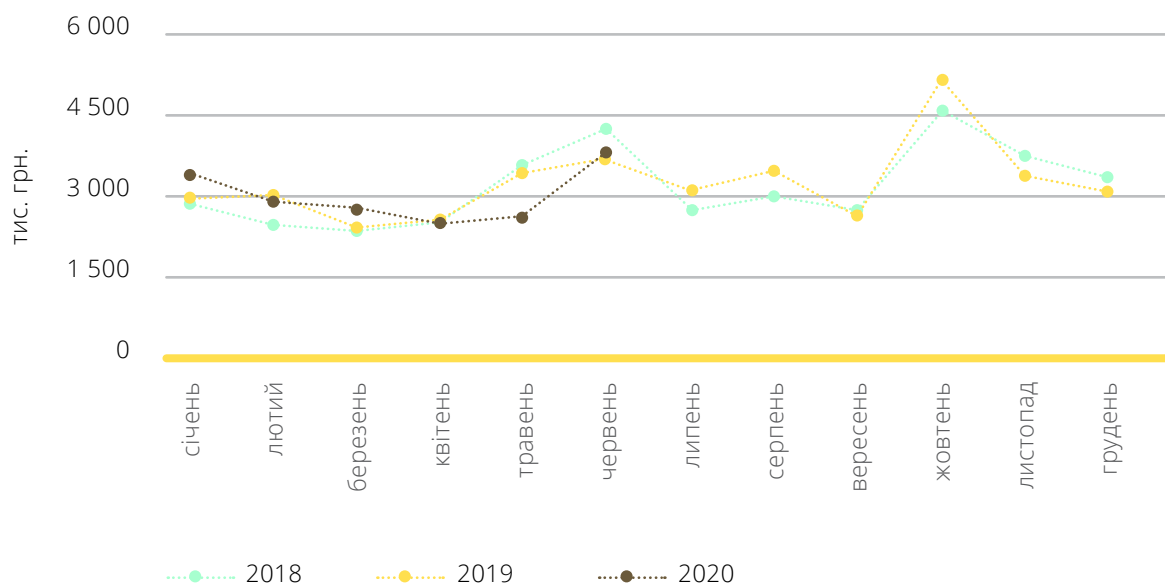

Діаграма 6. Спроможність бюджету у підтриманні довгострокового сталого розвитку Лосинівської ОТГ.

на обсяг місячних надходжень від податку на нерухоме майно та плати за землю⁶. У зв'язку з пандемією COVID-19 дохідна частина бюджету Лосинівської ОТГ у поточному році може знизитися ще на 368,4 тис. грн. Посиллює негативні тенденції в бюджетному процесі й відміна субвенції на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад, сума якої в Лосинівській ОТГ у 2019р. становила 10,5% від загальної суми субвенцій з державного бюджету.

Діаграма 7. Скориговані доходи бюджету Лосинівської ОТГ у зв'язку з Covid-19

Джерело: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/25513000000/local-incomes?view=chart>

Діаграма 8 . Помісячна динаміка надходжень до бюджету за 2018-2020 рр.

⁶ Втрати усіх місцевих бюджетів у 2020р., за даними експертів (USAID проект «ДОБРЕ») становитимуть близько 2% податкових надходжень загальних фондів місцевих бюджетів.

Реальне скорочення надходжень до бюджету Лосинівської громади протягом квітня-травня 2020р. (діаграма 8) є свідченням дії закону про зниження податкового навантаження на підприємців та виробників в умовах пандемії COVID-19.

У червні розмір надходжень до бюджету зрівнявся з показниками 2019 р., але був нижчим, ніж у 2018 р. Через зниження дохідної частини бюджету суттєво скорочуватимуться видатки, перш за все видатки розвитку, видатки на придбання обладнання і предметів довгострокового користування, капітальне будівництво, ремонт тощо.

“

Реальне скорочення надходжень до бюджету Лосинівської громади протягом квітня-травня 2020 р. (діаграма 8) є свідченням дії закону про зниження податкового навантаження на підприємців та виробників в умовах пандемії COVID-19

”

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Соціоекономічний розвиток Лосинівської ОТГ слід переорієнтувати на нову модель місцевого розвитку, яка диверсифікуватиме джерела наповнення бюджету та активізуватиме локальну економіку.

Результати проведеного ґрунтового аналізу розвитку Лосинівської ОТГ дозволяють визначити її сильні і слабкі сторони, загрози та можливості

Сильні сторони

- ✓ Наявність автомобільної дороги державного значення Ніжин-Київ.
- ✓ Невелика відстань та якісне дорожнє сполучення з обласним центром містом Чернігів та столичним містом Київ.
- ✓ Наявність зупинки залізничного сполучення Південної залізниці — станція «Лосинівка» (6 км від селища Лосинівка).
- ✓ Наявність розвиненого внутрішнього маршрутного сполучення в громаді.
- ✓ Переважна частина земельних ресурсів громади відноситься до особливо цінних груп ґрунтів з високою природною родючістю.
- ✓ Сприятливі кліматичні умови.
- ✓ Наявність земельних ресурсів для громадської забудови та інвестиційної діяльності (залучення інвестицій).
- ✓ Наявність підприємств з переробки сільськогосподарської сировини.
- ✓ Відносно низький рівень соціо-економічної вразливості громади до зміни клімату (інтегральний індекс вразливості становить 0,38).
- ✓ Висока питома вага економічно-активного населення у віці від 30 до 60 років.
- ✓ Наявність активно працюючих громадських організацій, які успішно реалізують проекти розвитку громади.
- ✓ Соціальна згуртованість громади за релігійною приналежністю, високий рівень толерантності місцевих мешканців, здатність до колективних дій.

Слабкі сторони

- ✓ Висока розораність території громади, залежність її економіки та наповнення бюджету від промислового сільського господарства.
- ✓ Нарощення виробництва однотипних комерційних культур на орендованих земельних угіддях з високим ступенем екологічного ризику.
- ✓ Надмірне навантаження на наземні водні об'єкти, їх виснаження, замулення, засмічення та забруднення.
- ✓ Відсутність власних лісових масивів для захисту навколишнього життєвого середовища.
- ✓ Нерівномірність розподілу населення, висока питома вага мешканців на центральній садибі (майже 65%).
- ✓ Низька виробнича диверсифікація особистих селянських господарств (спеціалізація на виробництві картоплі).
- ✓ Висока питома вага економічно-активного населення у статусі самозайнятих у сільському господарстві.
- ✓ Невідповідність пропозиції наявних трудових ресурсів вакансіям в ОТГ, що призводить до безробіття і вимушеної трудової міграції.
- ✓ Низький рівень організації дозвілля населення у селах громади.
- ✓ Дисбаланс у розвитку центру громади та сіл, які входять до її складу.
- ✓ Відсутність виробничої і ринкової інфраструктури для малих сільськогосподарських виробників сімейного типу (ОСГ).

Можливості

- ✓ Доступ до прогнозних ресурсів водоносних горизонтів підземних вод в достатній мірі в межах Дніпровського артезіанського басейну на території громади.
- ✓ Наявність територій особливого природоохоронного інтересу — Статус Смарагдової мережі на площі 1076 га.
- ✓ Наявність шлейфу корисних копалин — поклади природного газу, нафти, конденсату (площа Галицька).
- ✓ Підвищення рівня комерціалізації особистих селянських господарств через диверсифікацію і ланцюги доданої вартості.
- ✓ Наявність вільних приміщень для організації підприємств комунальної власності.
- ✓ Сільські території привабливі не тільки для сільського господарства а й для відпочинку і рекреації; наявність привабливих ландшафтів, різноманітної флори і фауни.
- ✓ Наявність потенційно висококомерційних туристичних продуктів, пов'язаних з історією розвитку території громади та її релігійних об'єктів.
- ✓ Нарощення життєвого потенціалу населення завдяки медичній реформі і підвищенню рівня надання медичних послуг в ОТГ.
- ✓ Залучення в Україну проектів міжнародної технічної допомоги, які підтримуватимуть проекти розвитку ОТГ.
- ✓ Розширення програм бюджетної підтримки соціоекономічних ініціатив в ОТГ.
- ✓ Підвищення фіскальної спроможності місцевого бюджету базовою дотацією з державного бюджету для горизонтального вирівнювання податкової спроможності території ОТГ.

Загрози

- ✓ Залізнична станція «Лосинівка» працює в статусі малодіяльної і може бути закрита «Укрзалізницею» до нарощення ефективності.
- ✓ Право на користування надрами громади без обмеження терміну Державна служба геології та надр України видала приватному підприємству, непов'язаному з громадою, з сільським розвитком.
- ✓ У результаті можливих кліматичних змін теплий період року ставатиме посушливішим, а холодний — вологішим, що негативно впливатиме на життєзабезпечення місцевого населення.
- ✓ Зміщення балансу розселення та сільської поселенської мережі на території ОТГ у напрямку обезлюднення сільської місцевості.
- ✓ Концентрація представниками агробізнесу, непов'язаними з громадою і навіть Україною, земельних ділянок місцевих мешканців в особливо великих розмірах для індустріального сільського господарства.
- ✓ Збереження високої питомої ваги сільських мешканців, вилучених із системи соціального захисту, пенсійного забезпечення, виплат по втраті працездатності тощо.
- ✓ Нарощення виробництва обмеженого кола комерційних, експортоорієнтованих сільськогосподарських культур.
- ✓ Обмеження можливостей самоврядування національною політикою (зміни до законодавства, Податкового Кодексу, ЗУ «Про державний бюджет» тощо)
- ✓ Обмеження місцевого самоврядування регіональною політикою
- ✓ Нестабільність національної валюти (ризик інфляції, девальвації).

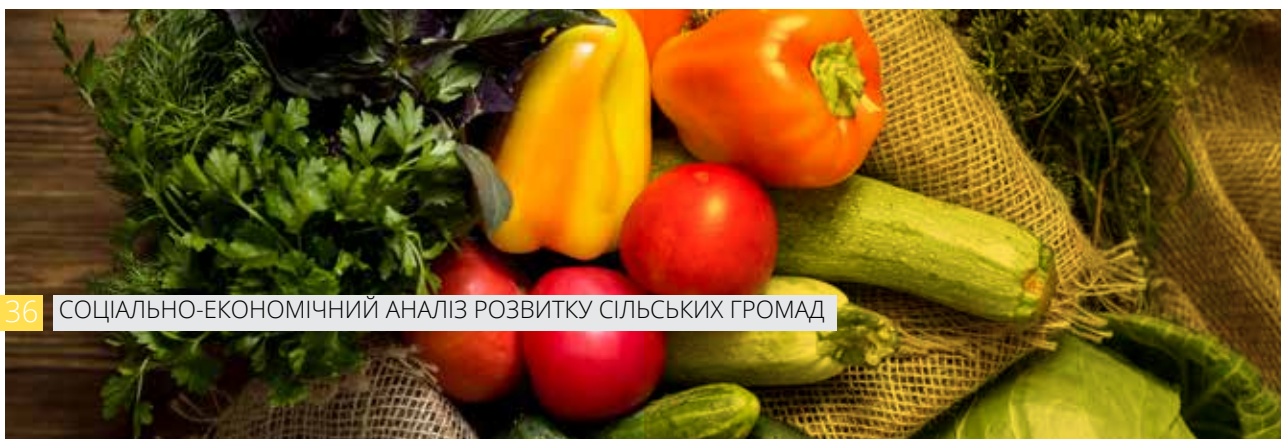
I. Встановлення нових комунікацій та економічно вигідних прямих зв'язків між містом і селом

Інституційно це можливо на основі запровадження у середовищі особистих селянських господарств та малих і середніх фермерських господарств виробничо-маркетингової моделі «Сільське господарство, яке підтримується громадою (CSA)».

Потенціал CSA на території Лосинівської ОТГ: 1950 га високопродуктивних сільськогосподарських земель, які обробляються особистими селянськими господарствами; наявність в громаді 5% (100 од.) комерційних і 40% (800 од.) напівкомерційних особистих селянських господарств, які можуть на регулярній основі забезпечувати традиційною якісною та екологічно безпечною продукцією міське населення за прямими каналами постачання. Географічне розміщення Лосинівської ОТГ сприяє транспортуванню продукції до міських поселень районного та обласного рівня, а також до столиці України. Група споживачів формується з міських жителів, які компактно проживають і мають спільне бачення власного продовольчого забезпечення. На початковому етапі достатньо створити ініціативну групу споживачів з 10-ти сімей, які погоджуються на спів фінансування виробництва сільськогосподарської продукції для отримання щотижневих продовольчих наборів. Пошук ініціативних груп споживачів можна здійснювати різними каналами — через інтернет-оголошення, створені у соціальних мережах сторінки, сайт ОТГ; доцільно також створити простий веб-сайт, де споживачі можуть залишати свої додаткові замовлення, дізнаватися про можливі варіанти продовольчих наборів тощо.

Суть моделі CSA. CSA — це виробничо-маркетингова модель, за якої споживачі заздалегідь купують частину врожаю від виробника на засадах адекватного розподілу вигод та ризиків між сторонами. Споживачі стають членами CSA шляхом сплати узгодженої суми на початку вегетаційного періоду одноразово або поетапно. Річна вартість участі у CSA різниться залежно від тривалості сезону збору врожаю, а також від різноманітності та кількості наданої продукції. Авансовий платіж допомагає виробнику купувати насіння та інші ресурси і дає йому гарантовану фінансову підтримку для початку виробничого процесу. Оплачуючи продовольство на початку сезону, члени CSA мають частку ризику від виробництва і звільняють виробників від трати часу на маркетинг. Це дозволяє виробникам сконцентруватися на належному обробітку землі та вирощуванні високоякісної їжі.

В обмін на членський внесок споживачі щотижня отримують свіжозібрану продукцію (зазвичай органічну). У моделях CSA пропонуються продовольчі набори, які включають: овочі, фрукти, трави, м'ясо, яйця, молочні продукти, зрізані квіти та іншу продукцію. Споживачі-учасники харчуються здоровою їжею і мають повну інформацію звідки вона прийшла і як вона виросла. Багато CSAs організують на базі садиби соціальні та освітні заходи для споживачів з метою зміцнення їх зв'язку з землею, сільськогосподарським виробництвом і з селянами, які їх годують.

Модель CSA має суттєві переваги для споживачів, виробників і для суспільного благополуччя:

Переваги для споживачів:

- Отримання свіжих продуктів харчування від відомого виробника.
- Зменшення кількості “продовольчих трансакцій” та збереження якості продукції.
- Спілкування і співпраця з партнерами по групі споживачів та з фермерами.
- Можливість впливати на ціни на сільськогосподарську продукцію і продовольство.
- Отримання нових знань про продовольство, його виробництво, обробку для споживання.
- Можливість підтримувати сільський розвиток і стале землеробство.

Переваги для виробників:

- Забезпечення гарантованого доходу.
- Отримання стабільного каналу збуту продукції.
- Оптимізації бізнес-планування, вивільненню часу для ведення сільськогосподарського виробництва.
- Зниження виробничих ризиків, урізноманітнення виробництва.
- Активізація можливостей для швидкого реагування на потреби споживачів.
- Залучення додаткової робочої сили та отримання від споживачів нових ідей на майбутнє.

Переваги для сільських громад:

- Активізація та диверсифікація місцевої економіки.
- Стимулювання обігу (рециркуляції) грошових коштів на локальному рівні.
- Поповнення місцевих бюджетів.

- Поліпшення екологічної ситуації, збереження місцевих ландшафтів.
- Нарощування людського і соціального капіталу громади.

Переваги для суспільства:

- Зміцнення продовольчої безпеки та поліпшення якості життя.
- Розвиток малих форм господарювання, сімейного фермерства.
- Розвиток екологічно чутливого землеробства та підвищення рівня добробуту тварин.
- Суттєве зниження обсягів пакувальних матеріалів, збереження довкілля.
- Встановлення і розширення нових комунікаційних зв'язків між містом і селом.

Додаткова інформація доступна:

1. European Handbook on Community Supported Agriculture Sharing Experiences
https://urgenci.net/wp-content/uploads/2015/03/CSA4EUrope_Handbook.pdf
2. Volz P., Weckenbrock P., Cressot N., Parot J. Overview of Community Supported Agriculture in Europe. Urgenci. Aubagne, France. 2016. 138 p.
<https://www.agroecologynow.com/wp-content/uploads/2016/06/Overview-of-Community-Supported-Agriculture-in-Europe.pdf>
3. Woods T., Ernst M., Tropp D. Community Supported Agriculture — New Models for Changing Markets. U. S. Department of Agriculture. Agricultural Marketing Service. April 2017
<https://www.ams.usda.gov/sites/default/files/media/CSANewModelsforChangingMarketsb.pdf>

CSA — це виробничо-маркетингова модель, за якої споживачі заздалегідь купують частину врожаю від виробника на засадах адекватного розподілу вигод та ризиків між сторонами. Споживачі стають членами CSA шляхом сплати узгодженої суми на початку вегетаційного періоду одноразово або поетапно.

II. Упорядкування земельних відносин на основі посилення ролі дрібних землевласників через механізм громадянського суспільства

Такий механізм можна запустити якщо дрібні землевласники консолідують свої земельні ділянки в один економічно доцільний земельний масив (як правило в межах одного поля) і на ринку оренди землі виступатимуть зі спільної консолідованою позицією. Для цього необхідно виконати дві умови:

- 1. Самоорганізація землевласників.** Власники усіх земельних ділянок/паїв на одному полі створюють організацію дрібних землевласників — Сільський земельний комітет (СЗК). Метою його діяльності є спільне ведення переговорів щодо укладання Генерального договору оренди земельних ділянок/паїв на площі одного сільськогосподарського масиву — поля. Орендарі при вирішенні усіх питань, пов'язаних з орендою земельних ділянок, зобов'язані мати справу не з власниками ділянок/паїв, а з СЗК.
- 2. Строки договорів оренди усіх розташованих на полі земельних ділянок/паїв синхронізуються.** В результаті СЗК матиме можливість в певний момент часу пропонувати в оренду усе поле.

У разі задоволення цих умов землевласники матимуть у своєму розпорядженні і пропонуватимуть те, що має попит на ринку, а саме: сільськогосподарську землю, що має площу економічно життєздатної виробничої одиниці — поля — і пропонується в оренду. У результаті спільних дій дрібних землевласників на рівні ОТГ встановлюватимуться більш справедливі відносини у землеволодінні і землекористуванні, а саме:

- дрібні землевласники матимуть реальний інструмент впливу на регулювання взаємовідносин з орендарями, у тому числі на одержання справедливого доходу від здавання своєї землі в оренду;
- право оренди землі діставатиметься найбільш ефективно господарюючим місцевим виробникам, вибір яких здійснюватиметься співвласниками земель ОТГ;
- істотно скоротяться витрати орендодавців та орендарів, пов'язані із здаванням землі в оренду та оформленням договорів оренди, оскільки буде запроваджено єдиний «генеральний договір оренди», який би укладався між орендарем та СЗК, членство в якому є обов'язковим для власників усіх ділянок/паїв на полі;
- ринкові розміри орендної плати за землю позитивно вплинуть на ринкову вартість землі, після запровадження її вільної купівлі-продажу;
- буде усунута можливість неефективного використання поля тому що і СЗК, і виробник зацікавлені в одержанні максимального доходу на поле в цілому. Очевидно, що члени СЗК віддаватимуть перевагу виробництву на їх полі одночасно кількох видів сільськогосподарських культур; дбатимуть не тільки про найвищий дохід, а й про захист життєвого середовища громади і природної родючості ґрунтів на їх полі;

- діючи як СЗК, спільно і самоорганізовано, власники земельних ділянок/паїв матимуть можливість включати в договори оренди вимоги щодо практики обробітку землі, збереження родючості ґрунтів, підтримки в належному стані систем зрошення та здійснення орендарями інших заходів для забезпечення сталого характеру господарювання на сільськогосподарських землях громади;
- створення СЗК, їх участь і роль на ринку оренди буде важливим досвідом для подальшого розширення впливу СЗК на ринку купівлі-продажу сільськогосподарських земель і запобігання обезземеленню селян після введення в дію відповідного законодавства.

Законодавчою основою для створення і функціонування Сільських земельних комітетів є Закон України «Про органи самоорганізації населення» від 11 липня 2001 року № 2625-III.

Детальніше за посиланням:

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14#Text>
2. <https://www.irf.ua/files/ukr/programs/civsoc/osn-komentar.pdf>
3. https://i.factor.ua/ukr/journals/rs/2017/august/issue-2/article-33127.html?wn=google_ads_if-rame_%2F141806220%2FiFactor_top_bnr_0&r1=

III. Розробка адаптаційних стратегій функціонування малих і середніх сільськогосподарських товаровиробників в умовах глобальних кліматичних змін

Переважна більшість особистих селянських господарств, малих і середніх сільськогосподарських товаровиробників в Лосинівській ОТГ забезпечують собі засоби для існування шляхом виробництва і реалізації традиційної для цієї місцевості культури — картоплі. Зміни клімату в Україні свідчать про те, що через 10 років на більшій частині території України через високі температури повітря і особливо ґрунту вирощувати картоплю буде недоцільно (збитково). Високі температури скорочують вегетаційний період картоплі, що впливає на її продуктивність⁷. Нові умови вимагатимуть новітніх технологій з застосуванням іригації. Системи зрошення — це значні інвестиції, співставні із загальними технологічними витратами на вирощування картоплі. Загальні витрати води в розрахунку на га можуть становити понад 2 тис. куб. м., частота поливу не менше 15 разів за сезон за нормою 150 куб. м/га (що прирівнюється до 15 мм опадів) кожні п'ять днів. Кожен гектар зрошення потребуватиме інвестицій на суму щонайменше 4000 євро (без поточних витрат на саму воду і заробітну плату). Це практично робить недоступним вирощування картоплі у секторі особистих селянських господарств та малих фермерських господарств. На ринку залишаться великі компанії, які зможуть застосувати спеціально виведені сухостійкі сорти картоплі та інноваційні системи поливу.

Альтернативою є поступовий перехід малих виробників на виробництво продукції з доданою вартістю, яка більше адаптована до умов Лосинівської ОТГ з врахуванням кліматичних змін. Для особистих селянських господарств такою альтернативою може бути вирощування гарбузів з їх

Це практично робить недоступним вирощування картоплі у секторі особистих селянських господарств та малих фермерських господарств. На ринку залишаться великі компанії, які зможуть застосувати спеціально виведені сухостійкі сорти картоплі та інноваційні системи поливу.

⁷ <https://latifundist.com/novosti/50608-iz-za-zasuhi-cherez-10-let-proizvodit-kartofel-v-ukraine-budet-netsele-soobrazno> — mnenie

наступною переробкою на гарбузяну олію, гарбузяні супи швидкого приготування, продукти дієтичного і дитячого харчування, медичні препарати. У порівнянні з картоплею виробництво гарбузів потребує менше виробничих витрат і живої фізичної праці. Важливо придбати сортове насіння.

У М. ШТИРІЇ, АВСТРІЯ ВИРОЩУЮТЬ УНІКАЛЬНИЙ МАСЛЯНИЙ ГАРБУЗ СОРТУ CUCURBITA PEPO VAR. STYRIACA (ШТИРІЙСЬКИЙ МАСЛЯНИЙ ГАРБУЗ).

Насіння штирійського гарбуза особливо великого розміру, дає більше масла, ніж інші, без твердої оболонки (насіння вкрите тільки тонкою сріблястою плівкою). З штирійського насіння виробляють унікальну гарбузову олію — густу, ароматну і темно-зелену до чорноти, від чого її називають «чорним золотом Штирії». В Австрії вперше почали виробляти і споживати гарбузову олію; наразі найкраща гарбузова олія у світі — австрійська. Щоб отримати літр такої олії потрібно приблизно 2,5 кг насіння.

В Україні голозерні штирійські гарбузи вирощуються ТОВ «Фірма Поділля» Вінницької області. Агрофірма створена з залученням австрійських інвестицій. Господарство має прибуткове вирощування насіння і його стабільний експорт. Вологе насіння досушується в цеху в селі Голодьки, де зайнято 30 працівників, заробітна плата 5000 грн. З 1 га отримують 1.5 тони мокрого насіння, яке висушується на власних сушарках. Ринок висушеного насіння стабільний — харчова промисловість, медицина в Україні і в європейських країнах.

На Хмельниччині вирощуванням гарбузів займається корпорація «Сварог Вест Груп». Вирощують гібрид штирійського гарбуза на площі майже 600 га у селі Новичах Шепетівського району. Виробництво олії замовили у партнерів із Австрії, їхній продукт експортується за кордон, де високі стандарти якості.

<https://www.youtube.com/watch?v=ycSiVNzutg0>

<https://agrarii-razom.com.ua/news-agro/ukraina-uviyshla-do-krain-lideriv-z-viroshuvannya-shtiriyskogo-garbuza>

Переробка м'якоті гарбуза на сік, пюре, джеми, варення придатні для дитячого та дієтичного харчування, а відтак і коштують відповідно дорого.

Створення комунального підприємства з виробництва олії, супів (інших страв) швидкого приготування з гарбузової сировини шляхом шокової заморозки.

На початковому етапі для формування ланцюгів доданої вартості в громаді і для досягнення сталого результату слід визначити обсяги виробництва гарбузів на земельних ділянках ОСГ і навчити виробників технологічним особливостям вирощування якісної сировини. Запустити переробку насіння на олію для реалізації на вітчизняному ринку. Переробка сировини (висушування насіння до необхідного технологічного рівня та видавлювання олії) здійснюється на спеціально створеному комунальному підприємстві з використанням сушарок і шнекових маслопресів для холодного віджиму традиційним способом в облаштованому з цією метою цеху або безпосередньо у торговій точці з метою видавлювання олії у присутності споживачів з демонстраційними показами технології виробництва, споживання і лікувальних властивостей виробленого продукту. Витрати на придбання сушарки і пресу залежатимуть від обсягів сировини, яку ОСГ зможуть забезпечити для переробки. Ціна 1 літра олії 500–600гр

ВИРОБНИЦТВОМ ГАРБУЗОВОЇ ОЛІЇ.

Фермер з Кам'янець-Подільського району Леонтій Гасюк зайнявся виробництвом гарбузової олії. Зі своїх трьох гектарів отримує насіння, з якого віджимає до чотирьохсот літрів олії. При ціні у шістсот гривень за літр отримує з 1 га 80 тисяч гривень. «Для порівняння: пшениця дає до 35 тисяч гривень з гектара. Тож на тій же площі при виробництві пшениці матиму вдвічі менший заробіток» — констатує Леонтій Гасюк.

<https://denzadnem.com.ua/aktualno/35597>

Окрім олії, гарбузову сировину використовують для виробництва страв швидкого приготування. Для обладнання цеху продуктивністю близько 8000 одиниць продукції в тиждень будуть потрібні морозильні камери (4–5 штук), холодильні камери (3 штуки), пароконвектомати (2 штуки), плита (1 штука), фасувальний апарат для рідкої продукції, апарат для сипучих продуктів. Закупівля інвентарю, столів для цеху, меблів для офісу і додаткового обладнання. Для розміщення обладнання, а також організацію складів потрібно площа мінімум 350–400 кв. метрів. Частина приміщення бувшої лікарні (яке наразі пустує) в смт Лосинівка може бути переобладнано під переробний цех. Для роботи на підприємстві буде потрібно 5–7 робітників, 2–3 фасовщика, адміністративний персонал і бухгалтер. Фонд заробітної плати на штат з 10–13 чоловік

становитиме близько \$3000–4000. Додаткові витрати пов'язані з оформленням необхідної дозвільної документації на виробництво продукції. Середньомісячний оборот такого підприємства становить \$20–25 тис., прибуток — від \$3,5 тис. Витрати на відкриття виробництва оцінюються в \$85–100 тис. В цю суму входить закупка обладнання, заробітна плата персоналу. Вироблена продукція реалізується через торгові мережі, продуктові магазини, а також дистриб'юторів продуктів харчування. Рентабельність бізнесу з виробництва гарбузових супів швидкого приготування оцінюється за різними даними в межах 4–12%.

Переробка м'якоти гарбуза — сік, пюре, джеми, варення придатні для дитячого та дієтичного харчування, а відтак і коштують відповідно дорого.

Для отримання фінансової підтримки проекту переходу на нову спеціалізацію і формування доданої вартості малих і середніх виробників Лосинівської ОТГ в умовах кліматичних змін можна скористатися кредитною лінією Європейського інвестиційного банку (ЄІБ). В 2019р. в Україні запущено Проєкт Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) «Основний кредит для аграрної галузі — Україна» в розмірі 400 млн. євро для малих і середніх сільськогосподарських виробників. В рамках проекту планується надання довгострокового фінансування за такими напрямками:

- первинне виробництво зернових та олійних культур;
- розвиток, модернізація та сертифікація потужностей для сушки, очистки, сортування, тестування і зберігання зернових та олійних культур;
- реконструкція виробничих потужностей аквакультури та рибного господарства;
- обладнання та інфраструктура для рибопереробки та консервування;
- дослідні станції, випробувальні лабораторії, обладнання для досліджень та професійного навчання, служби поширення сільськогосподарських знань та сертифікації, системи контролю та моніторингу рибного господарства.

Кошти проекту будуть надані малим та середнім виробникам аграрної галузі України через відібрані Мінфіном та погоджені з ЄІБ комерційні банки. Термін надання кредитів становитиме 10 років.

Більше інформації тут:

1. https://mof.gov.ua/uk/news/vidbulasia_prezentatsiia_spilnogo_z_ieib_proiektu_finansuvannia_pidpriemstv_apk-1897
2. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/606-2019-%D0%BF#Text>
3. <https://bit.ly/2L6ivRL>;
4. <https://bit.ly/2L5B60d>;
5. <https://bit.ly/2DomDsa>

IV. Організація соціального підприємництва у сфері виробництва продовольства на землях комунальної власності при підтримці місцевого агробізнесу

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО — ЦЕ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ І ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ, ВИКЛИКАНОЇ РІЗНИМИ ЧИННИКАМИ ЕНДОГЕННОГО І ЕКЗОГЕННОГО ХАРАКТЕРУ, МЕТОЮ ЯКОЇ Є ОТРИМАННЯ ПРИБУТКУ І ЙОГО СПРЯМУВАННЯ НА ВИКОНАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ МІСІЇ. СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО СПРИЯЄ ВИРІШЕННЮ СУСПІЛЬНИХ ПРОБЛЕМ А ТАКОЖ ВКЛЮЧАЄ НЕПРИБУТКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ, СПРЯМОВАНУ НА ДОСЯГНЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЕФЕКТУ. СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ДОПОМАГАЄ ЧАСТКОВО ВИРІШУВАТИ ПРОБЛЕМИ НЕСПРОМОЖНОСТІ БЮДЖЕТІВ РІЗНИХ РІВНІВ У ФІНАНСОВІЙ ПІДТРИМЦІ ОКРЕМИХ НАЙБІЛЬШ УРАЗЛИВИХ КАТЕГОРІЙ ГРОМАДЯН.

На території Лосинівської громади діє аграрне підприємство «Агропрогрес», що належить до групи компаній ІМК, і орендує найбільші масиви сільськогосподарських земель. За соціально-економічними і екологічними параметрами ПП «Агропрогрес» потенційно створює найвищу загрозу для сталого соціально-економічного розвитку громади звужуючи сферу прикладання праці, виснажуючи ґрунти і біорізноманіття. Соціальна відповідальність агробізнесу ПП «Агропрогрес» має бути переведена на новий рівень. ПП «Агропрогрес» може взяти на себе зобов'язання щодо технологічної і виробничої підтримки соціального сільськогосподарського підприємства Лосинівської ОТГ — «Лосинівське соціальне сільське господарство» (ЛССГ).

Працівниками ЛССГ можуть бути місцеві безробітні економічно-активного віку, а також мешканці соціального гуртожитка Лосинівської ОТГ, який створений у приміщенні бувшої лікарні і знаходиться у комунальній власності. ЛССГ на землях комунальної власності при технологічній участі ПП «Агропрогрес» може виробляти сільськогосподарську продукцію та продовольство для потреб громади (лікарні, дитячі садочки, інші соціальні заклади), а також формувати продовольчі набори для одиноких пристарілих громадян, багатодітних сімей і для прямого продажу населенню за пільговими цінами.

Важливою функцією ЛССГ є залучення безробітних, вилучених із суспільної участі осіб та осіб з вадами розвитку тощо у трудовий процес та їхня соціальна інтеграція. Діяльність ССГ буде прикладом того, як місцеві громади можуть використовувати наявні ресурси, у тому числі землі комунальної власності, для реалізації соціально-економічних цілей місцевого розвитку.

Соціальне підприємництво в громадах — нове економічне явище в Україні, яке дозволяє зосереджувати увагу на розв'язанні важливих соціальних проблем в ОТГ, поєднувати та втілювати в життя соціальні та бізнес-підходи для одночасного досягнення соціальної і економічної місії громади. На базі ЛССГ будуть організовуватися тренінги та навчання з питань соціального підприємництва у сільському господарстві, формування прямих зв'язків між фермерами та кінцевими споживачами продовольства, соціальних інновацій тощо.

Результатом ефективного функціонування соціальних підприємств є вирішення нагальних проблем з працевлаштування, підтримки соціально вразливих категорій громадян, їх адаптації до суспільного життя, надання соціальної допомоги і підтримки людям з обмеженими можливостями, а відтак дозволяє забезпечувати надання більш якісних і своєчасних соціальних благ і послуг населенню на місцевому рівні в умовах недостатності бюджетних ресурсів. На відміну від інших напрямів економічної діяльності, соціальне підприємництво гармонійно поєднує ефективне функціонування бізнес-структур з підвищенням якості життя населення.

Для заснування соціального підприємництва (СП) можна отримати міжнародну фінансову і технічну підтримку. Розвитком і фінансуванням соціального підприємництва в Україні займаються такі міжнародні організації та фонди: Western NIS Enterprise Fund — WNISEF (США) <https://www.facebook.com/wnisef>; Skoll Foundation (США) <https://skoll.org/>; The Social Enterprise Fund (Канада) <https://socialenterprise-fund.ca/about/>; UnLtd (The Foundation for Social Entrepreneurs) (Велика Британія) <https://www.unltd.org.uk/>; Ashoka (США) <https://www.ashoka.org/en-us/country/united-states>; Міжнародний Фонд «Відродження» в Україні <https://www.irf.ua/>; Британська Рада в Україні (Велика Британія) <http://www.britishcouncil.org.ua/>;

та інші. Серед них є організації для яких підтримка соціального підприємництва є одним з напрямків діяльності (Western NIS Enterprise Fund, Відродження, Британська Рада) та ті, для яких розвиток і поширення цього підприємництва є основною метою діяльності (Skoll Foundation, The Social Enterprise Fund, UnLtd, Ashoka). Допомога міжнародних фондів та організацій відрізняється від внутрішнього фінансування СП в тому, що інструментарій їхньої підтримки досить широкий, а саме: безповоротне надання коштів (гранти), надання коштів у безвідсотковий або пільговий кредит, методична допомога, наставництво тощо.

СОЦІАЛЬНІ ПІДПРИЄМСТВА УКРАЇНИ У РОЗРІЗІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ:

1. ФОП — 37 (25%),
2. приватне підприємство — 23 (15%),
3. громадська організація — 20 (13%),
4. підприємство об'єднання громадян — 19 (12%),
5. товариство з обмеженою відповідальністю — 18 (12%),
6. сільськогосподарський кооператив — 15 (10%),
7. благодійна організація — 8 (5%),
8. організація громадського об'єднання — 4 (3%),
9. фермерське господарство — 2 (1%).

Найбільша кількість СП займаються виробництвом і збутом сільськогосподарської продукції (23); трудовою, медичною та соціальною реабілітацією (21).

Сандакова О. Соціальне підприємництво: що це?
Наша громада. 2010. № 1. С. 19–24.

Важливим інструментом фінансової підтримки соціальних підприємств є кредитування. У Програмі соціального фінансування WNISEF розроблено механізм надання пільгових кредитів соціальним підприємствам, який реалізується спільно з українськими комерційними банками-партнерами. Умови надання пільгових кредитів соціальним підприємствам дуже привабливі. При сумі кредиту від 10000 до 100000 доларів США в гривневому еквіваленті кредитна ставка 5–10% річних (фіксована ставка протягом всього терміну кредиту). Розмір ставки встановлюється кредитним комітетом програми індивідуально. Термін кредитування до 36 місяців (3 роки) для інвестиційних кредитів до 24 місяців (2 роки) для поповнення обігових коштів. Умови видачі кредиту: 100% (одноразово уся сума кредиту), або не відновлювана кредитна лінія (видача суми кредиту кількома траншами). Умови погашення кредиту: стандартний графік погашення (% нараховуються на залишок заборгованості по тілу кредиту).

Більше інформації за посиланням:

1. <https://gurt.org.ua/news/grants/61505/>
2. <https://wnisef.org/uk/impact-investing/>

V. Комерціалізація туристичного потенціалу громади

Для того, щоб туристична діяльність громади стала прибутковою важливо імплементувати її до ланцюгів доданої вартості успішно функціонуючих туристичних маршрутів. Для цього в Лосинівській ОТГ є, принаймні, дві реальні можливості. Одна з них пов'язана з унікальною українською історико-культурною пам'яткою Києво-Печерською Лаврою, яку щорічно відвідують десятки тисяч паломників і туристів зі всього світу. Історично землі Лосинівки свого часу належали Києво-Печерській Лаврі, що може стати продовженням туристичного маршруту для її відвідувачів. Необхідно дослідити архіви та встановити контакти з паломницьким відділом Лаври. Дослідницька робота розпочата місцевим священником, настоятелем Свято-Троїцького храму в смт Лосинівка о. Олегом, якого слід залучити для розробки туристичного продукту «Святими місцями Києво-Печерської лаври».

СОЦІАЛЬНІ ПІДПРИЄМСТВА УКРАЇНИ У РОЗРІЗІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ:

В середині 17 ст. Катерина Угорницька власниця земель в селах Омбиш і Лосинівка навечно подарувала їх з усіма угіддями, повинностями, інвентарем Києво-Печерській Лаврі, куди сама переїхала, спасаючись від повстанців у період національно-визвольної боротьби під проводом Богдана Хмельницького (1648–1657рр). За часів приналежності до Києво-Печерської Лаври в Лосинівці було збудовано дерев'яну церкву на честь Апостола і Євангеліста Іоанна Богослова (1733р.), а у 1888 р. збудовано Свято-Троїцьку церкву (великий п'ятибаневий собор), який у 30-ті роки минулого століття був закритий комуністичною владою. Громада селища Лосинівка власним коштом відновила церкву і з 2003 р. настоятелем Свято-Троїцького храму УПЦ став отець Олег. У селищі він має славу як добрий духівник, щира, комунікабельна людина, зміг біля себе згуртувати громаду парафіян. Отець Олег займається вивченням та дослідженням історії Лосинівки в архівах Києво-Печерської Лаври.

У Лосинівці з другим відкриттям церкви зорганізувався хор: відновлено давню традицію церковного співу. Завдяки своєму чудовому співу хор Свято-Троїцького храму славиться далеко за межами селища. Хористи беруть участь в концертних програмах духовної музики та співають за богослужіння на храмові свята у навколишніх парафіях.

У 2000-х роках парафіянами було знайдено декілька історично-релігійних надгробних пам'ятників; їх реставрували власним коштом та встановили на умовному місці на подвір'ї Троїцького храму. На одному з них навіть збереглися тексти епітафії.

Лосинівка має свого канонізованого Святого — Священномученика Феоктиста Смельницького, Пресвітера Лосинівського. Священномученик Феоктист народився 17 січня 1874 р. у с. Тарасовичі Остерського повіту Чернігівської губернії. Після навчання в Чернігівській духовній семінарії був висвячений на священника. Служив на парафіях Чернігівської єпархії, був завідуючим і законовчителем земських шкіл та шкіл грамоти, викладав у Чернігівській духовній семінарії. Останньою парафією

отця Феоктиста була Свято-Троїцька церква селища Лосинівка, в якій він служив до її закриття. Того ж року священника заарештували та відправили в концентраційний табір «Карлаг» у Казахстані, але вже наступного року батюшку засудили до розстрілу. Місце поховання священника невідоме. Визначенням Ювілейного Освященного Архієрейського собору 20 серпня 2000 р. він був причислений до лику святих у сомні Новомучеників і Сповідників Руських. Тепер однією з головних святинь і прикрас храму є ікона отця Феоктиста, перед якою мерехтить лампадка, яку благочестиве подружжя Куйдів з хутора Лустівки повернуло до храму. Ця лампадка висіла в церкві під час служіння отця Феоктиста до закриття храму. Свого часу він сам її запальював, а зараз вона прикрашає й освітлює дивний образ святого.

На території Лосинівської ОТГ у різні часи проживали відомі та неординарні особистості. У селі Шняківці жив Пилип Морачевський, який першим переклав українською мовою «Новий завіт», у селі Шатура мешкала Устинія Петренко, якій у 1998 році було присвоєно звання «Праведниця миру».

Інша можливість пов'язана з історичними фактами, зафіксованими в офіційному виданні «Історія міст і сіл України» про те, що на околицях смт Лосинівка виявлено поселення часів Київської Русі, а на околицях села Вікторівка виявлено два городища часів Київської Русі (див. Історія міст і сіл України, Чернігівська область, ст. 464, 467). Ці історичні відкриття місцевого рівня слід перетворити у сучасний туристичний продукт, який можна виставити на ринок туристичних послуг. Для цього використовується креативне бачення історичних фактів у контексті їх перетворення у активи розвитку сільського туризму на рівні ОТГ. Конкретний механізм конвертації історичних знахідок в культурний капітал сільського розвитку наведено нижче.

ПРОЕКТ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ «ПОДОРОЖ В КРАЇНУ «МАМОНТЛАНДІЮ», СЕЛО МЕЖИРІЧ, ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ».

Межиріч - мальовничий край, щедрий на добрих талановитих людей та природну привабливість ландшафту. Недаремно село називається Межиріч - бо розташоване воно там, де в річку Рось впадає Росава, а далі разом вони несуть свої води в Дніпро. Втім, не тільки чудовими краєвидами славиться село. Є відкриття, що зробили його відомим на цілий світ.

На території села у 1965 році була відкрита стоянка мисливців на мамонтів, яка наразі знаходиться у законсервованому виді. Унікальність Межиріцької стоянки, вік якої 15-20 тисяч років, полягає в тому, що на її території знайдено чотири споруди з кісток мамонтів: різні за формою, розмірами, архітектурою зовнішнього облицювання, що містить невідомі досі серед пам'яток кам'яної доби ритміки та симетрії. Межиріцькі споруди - єдині у світі, вони не мають аналогів на жодному континенті. Залишки однієї з них до цього часу зберігаються на території села.

Цей факт місцеві мешканці використали для створення туристичного продукту «Подорож в країну Мамонтляндію». Креативна ідея базується на винайденні Машини Часу і її запуск в дію у селі Межиріч Канівського району Черкаської області. Машина здатна «переносити» людей

Місцева майстриня навчить робити справжні доісторичні прикраси. Мандрівники опанують прийоми полювання, які використовували первісні люди.

лише в далеке минуле - в часи, коли на землі господарювали мамонти. Пристрій успішно пройшов випробування - подорожі у Мамонтландію відбуваються регулярно.

Машина Часу починає діяти просто на межі села. Провідник - старий дід Друїд (переодягнений вчитель історії) - буде супроводжувати гостей у цій подорожі. Перша зупинка - стоянка мисливців на мамонтів. Вона облаштована підручними матеріалами. Виглядає досить «моторошно»: скрізь лежать величезні «кістки» цих давніх тварин, посередині чорніє обпалене кремезне дерево, а в повітрі чутно запах диму. Доісторичних людей немає, але з усього видно, що вони щойно пішли, ховаючись від холоду та голоду. Втім, це добре, адже мандрівники у минуле зможуть спокійно все роздивитися і навіть доторкнутися. Ось тільки брати з собою нічого не можна, бо тоді ніколи не повернешся у сучасність.

Наші давні пращури все робили своїми руками: і одяг, і побутові речі, і прикраси, і іграшки - магазинів не було! Тож і пасажиром Мащини Часу доведеться всьому навчитися, щоб вижити у тому суворому світі. Допомогатимуть їм справжні майстри (місцеві мешканці), які вже не раз побували у Мамонтландії й перейняли вміння первісних людей. Мандрівникам покажуть, як виготовляти посуд та інші вироби з глини, як власноруч спекти смаколики у вигляді мамонта. Місцева майстриня навчить робити справжні доісторичні прикраси. Мандрівники опанують прийоми полювання, які використовували первісні люди.

Машина Часу зупиняється у безлюдному полі і, щоб вижити, треба буде збудувати тимчасове житло - курінь, а також довести свою сміливість, спритність і силу під час змагань на витривалість.

До тих, хто зможе здолати всі перешкоди та пройти випробування, вийде справжній господар Мамонт-ландії - мамонт (виготовлений місцевими майстрами костюм в який нарядаються одночасно двоє людей).

Реклама туристичного продукту села Межиріч: «Якщо ви не байдужі до мальовничих краєвидів, які 15-20 тисяч років тому були домівкою кремезних велетнів - мамонтів, якщо бажаєте дізнатися де ж було знайдено найпершу карту місцевості, намальовану первісними людьми на бивні мамонта, або ж хотіли б зустрітися з прадавнім дідом Друїдом, який повідає історію віків - приїздіть в Мамонтландію! Тут на вас чекають також виготовлення власноруч сувенірів та смаколиків, цікаві майстер-класи та пригоди на полюванні, де ви перетворитеся в справжніх первісних людей, одягнувши хутрянні строї. А ще в Мамонтландії ви пройдете цікаві випробування, збудуєте з підручних матеріалів тимчасове помешкання, зустрінетеся з мамонтеням та посмакуєте смачною мисливською кашею. Мамонтландія, яка знаходиться в селі Межиріч на Канівщині, чекає своїх дослідників! Якщо ви достатньо сміливі і зважитеся на подорож у минуле, то це буде найкраща пригода у вашому житті. Повернувшись у наш час, ви ще довго згадуватимете свого великого друга - мамонта, а свою кімнату зможете прикрасити неповторними фотографіями і картинами, які привезете із Мамонтландії».

КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ

ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ СОЦІОЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАДИ:

Залучення фінансових ресурсів:

- ✓ платформа «Все для малих і середніх підприємств»
<http://www.smedevelopment.info/>;
- ✓ Міжнародний благодійний фонд «Добробут громад»
<http://dobrobut-hromad.org/>;
- ✓ онлайн-платформа «Спільнокошт»
<https://bigggidea.com/>;
- ✓ онлайн-платформа «Na-Starte»
<https://www.airfunding.net/>;
- ✓ портал ГУРТ (у розділі «Гроші» — гранти, премії, стипендії, тендери, конкурси, що передбачають грошову винагороду; у розділі «Навчання» – анонси тренінгів, семінарів, вебінарів, навчальних поїздок, освітніх зустрічей) <https://gurt.org.ua/about/>;
- ✓ Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР)
<http://dfrr.minregion.gov.ua/>;
- ✓ електронний майданчик для виробників сільськогосподарської продукції
<https://www.ar.gov.ua/>

пошук ринків збуту сільськогосподарської продукції:

- ✓ онлайн-платформа «Відкритий ринок»
<https://rynok.in.ua/>;
- ✓ торговий форум онлайн:
<https://hgozt.org/tfonline/>;

сервіси та можливості, представлені Міністерством та Комітетом цифрової трансформації України, щодо започаткування нового бізнес-проекту та ефективної його реалізації:

- ✓ <https://business.diia.gov.ua/services>.

розвиток сільського туризму:

- ✓ поради з розвитку туризму, тренінги з брендингу території громади
[https://school.tourinform.org.ua/trainings/;](https://school.tourinform.org.ua/trainings/)
- ✓ ефективні практики
[https://i.factor.ua/ukr/journals/rs/2019/september/issue-3/article-70474.html?wn=google_ads_iframe_%2F141806220%2FiFactor_top_bnr_0&r1=;](https://i.factor.ua/ukr/journals/rs/2019/september/issue-3/article-70474.html?wn=google_ads_iframe_%2F141806220%2FiFactor_top_bnr_0&r1=)
- ✓ пріоритетні напрями розвитку
[https://agro.dn.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/donetska-14.06.19_compressed.pdf;](https://agro.dn.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/donetska-14.06.19_compressed.pdf)
- ✓ розміщення інформації щодо вільних садиб з метою активного залучення туристів
[https://www.greentour.com.ua/region?page=4&per-page=25.](https://www.greentour.com.ua/region?page=4&per-page=25)

забезпечення енергетичної самодостатності громад:

- ✓ Європейський банк реконструкції та розвитку (підтримка муніципальних проєктів з енергоефективності, тепlopостачання і транспорту) <https://www.ebrd.com/cs/Satellite?c=Content&cid=1395238517239&d=&pagename=EBRD-RU%2FContent%2FContentLayout>;
- ✓ ефективна практика створення револьверних фондів на рівні громад
<https://www.lyublynets-gromada.org.ua/docs/projects/20-8/p09.pdf>;
- ✓ розміщення інформації щодо проєкту з розвитку відновлюваної енергетики на сайті Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України <https://uamar.org.ua/>;
- ✓ проведення онлайн-вебінарів та конкурсів на отримання грантів
<https://decentralization.gov.ua/energoeffect>;
- ✓ створення енергетичних кооперативів
https://ua.boell.org/sites/default/files/2019-11/%D0%95%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%B5%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96-%D0%BA%D0%BE%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B8_%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C-%D0%B4%D0%BB%D1%8F-%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4.pdf;

тренінги для представників органів місцевого самоврядування щодо забезпечення ефективного розвитку ОТГ:

- ✓ [https://moodle.hromady.org/;](https://moodle.hromady.org/)

Контакти ГО «Екодія»

 Адреса:
вул. Саксаганського, 52А, Київ, 01033

 Поштова адреса:
а/с 26, Київ, 01032

 +38 044 353-78-41
+38 044 362-32-18

 info@ecoaction.org.ua
ecoaction.org.ua

